

PA P E R S DE L'HORTA

Núm. 21, Segon semestre 2004

www.fhortasud.org

L'Horta Sud: terra d'arròs

La crisi de la indústria tradicional a l'Horta Sud

El Consorci Cooperatiu de l'Horta,
la major central citrícola de la comarca

La confederació del Xúquer presenta un nou pla contra inundacions

Lloc Nou de la Corona, un poble menut que no vol desaparèixer

Entrevista a Antonio Baixauli

LA FUNDACIÓ

VI Jornada de Convivència d'Associacions de l'Horta Sud. 4

La Fundació i Caixa Popular entreguen les ajudes a les associacions de la comarca. 4

Activitats del Museu Comarcal de l'Horta Sud. 5
ADRIÀ BESSÓ

ASSOCIACIONS DE COMARCA

30 aniversari en defensa del Barri del Crist 6
CELIA FUENTES PEINADO

SOCIOCOMUNITARI

Vicent Cardona, un rector il·lustrat 7
FRANCESC MARTÍNEZ

El Consorci Cooperatiu l'Horta, el cooperativisme agrícola del segle XXI 8
FRANCESC MARTÍNEZ

DE CASA

Lloc Nou de la Corona, refugi de frares al segle XVII, és hui el municipi més menut d'Espanya 13
CRISTINA VALERO TORTAJADA

ACTUALITAT COMARCAL

El nou panorama econòmic no es un conte xinès 16
CRISTINA VALERO TORTAJADA

PAISATGES DE L'HORTA

L'Horta Sud: terra d'arròs 23
FRANCESC MARTÍNEZ

MEDI AMBIENT

La Confederació del Xúquer presenta un nou pla contra inundacions en la rambla del Poio 30
TOMÁS SANCHIS

GENT D'ACÍ

Antonio Baixauli 31
CRISTINA VALERO TORTAJADA

CULTURA

400 números de la Fulla de l'Olivar 34
RAFAEL ROCA

Atenea, una revista de dones per a tots els públics. 34

Perifèric Edicions, una nova editorial de l'Horta. 35
ANA GIMENO

El Perolet, una revista escolar amb solera. 35

PASSAT I PRESENT

El casino "La Democracia" d'Albal 36

PAPERS DE L'HORTA

Director:
Francesc Martínez

Col·laboren en aquest número:
Adrià Besó, Celia Fuentes Peinado, Ana Gimeno, Rafael Roca i Cristina Valero

Assessorament lingüístic: Òscar Pérez Silvestre
Fotografia: Ricard Martínez, Presen Sena, José Luis Carretero i Indaleci López.
Disseny i maquetació: Collage-no coop.v.
Impressió: Gráficas Jovi

Tiratge: 1.000 exemplars.
Imprès en paper 100% reciclat.
Periodicitat: semestral
Dipòsit legal: V-1372-1994

Entitat editora:
FUNDACIÓN PARA EL DESARROLLO DE L'HORTA SUD.
President: Enric Martí Marzal
C/ Caja de Ahorros, 4. 46900 Torrent
Tel. 96 155 32 27
www.fhortasud.org
fundació@fhortasud.org

Aquesta publicació no es responsabilitza de l'opinió dels seus col·laboradors ni s'identifica necessàriament amb els treballs publicats.

Dos noves seccions en "Papers de l'Horta"

Papers de l'Horta ha publicat reportatges en secció "De Casa" sobre els 20 municipis de l'Horta Sud. Vint reportatges que analitzen la història i l'evolució econòmica i social dels pobles de la comarca. En el present número, amb l'aparició de Lloc Nou de la Corona, s'acaba l'esmentada sèrie de municipis. La Fundació de l'Horta Sud té previst recollir aquests vint reportatges en un llibre de pròxima edició. A partir d'ara, dos noves seccions donaran altres visions dels pobles de la comarca. Són les seccions "Paisatges de l'Horta" i "Patrimoni arquitectònic de l'Horta Sud". La primera versarà sobre els paisatges naturals i antròpics de la comarca, tot analitzant l'economia, la cultura i les tradicions que giren al voltant d'aquests paisatges. La segona secció analitzarà el patrimoni per grups temàtics, donant una visió de conjunt de les diferents tipologies de construccions del nostre patrimoni.

Crisi de la indústria tradicional i globalització

La principal conseqüència de la globalització en l'àmbit econòmic, en aquest nou segle, ha estat la liberalització dels mercats i l'aparició de països emergents, sobretot asiàtics, els quals s'estan industrialitzant a gran velocitat i s'han convertit en exportadors implacables, i per tant en durs competidors dels països occidentals.

La globalització és un procés pel qual els fenòmens econòmics, socials i polítics que es produeixen en cadascú dels diferents països del món perden la seua individualitat, passant a formar part d'un entramat comú internacional, amb projecció mundial, caracteritzat per l'existència de fortes concomitàncies entre tots ells. La principal conseqüència de la globalització en l'àmbit econòmic, en aquest nou segle, ha estat la liberalització dels mercats i l'aparició de països emergents, sobretot asiàtics, els quals s'estan industrialitzant a gran velocitat i s'han convertit en exportadors implacables, i per tant en durs competidors dels països occidentals. Tot això ha incrementat la competència entre territoris i està minvat l'hegemonia d'Estats Units i la Unió Europea en l'economia del món. Els països emergents, del que destaca Xina com a sisena potència mundial, són més competitius perquè utilitzen mà d'obra barata. Front a aquesta nova situació, els sectors tradicionals valencians han entrat en crisi. Indústries abans exportadores, com el calçat, el tèxtil, el moble o la il·luminació, han perdut mercat nacional i internacional enfront la

competència exterior, sobretot xinesa. La Comunitat Valenciana té un saldo comercial negatiu amb Xina des de 1999. En 2004 aquest dèficit comercial arribà al seu cim: les exportacions valencianes a Xina foren de 80.308 euros, mentre que les importacions del país asiàtic suposaren 789.806 euros. I sobretot les importacions xineses són fonamentalment productes manufacturats tradicionals.

Un informe de 2004 de la Cambra de Comerç de València constata que aquesta crisi és forta i preocupant, alhora que assenyalava alternatives per a superar-la. L'Horta Sud s'ha vist afectada indubtablement per d'aquesta crisi, ja que el 28% de les activitats empresarials de la comarca són indústries tradicionals. Uns sectors dominats per les Pyme, amb costos de mà d'obra poc competitius, xarxes de distribució poc consolidades, amb poca inversió en I+D, amb una forta dependència de proveïdors estrangers en maquinària i matèria prima, i amb una acusada falta de suport de la imatge de país d'origen. Això són les nostres febleses. I les conseqüències fatídiques: deslocalització industrial, augment de l'atur i pèrdua de mercat interior.

Aquesta situació fa necessari que les empreses es replantegen la seua orientació internacional amb una visió estratègica, i que les administracions (començant per la Generalitat) col·laboren amb elles per posar al seu abast mesures adequades a la situació particular de cada sector. La clau està en la inversió en investigació i tecnologia, en formació i especialització, en fer productes de major qualitat... en definitiva, en oferir valor afegit enfront la mà d'obra barata. I sobretot que els governs central i autonòmic tinguen clar que la supervivència d'aquests sectors exigeix la defensa d'un ordre comercial internacional just i solidari. Actualment la lògica del mercat i les pràctiques neoliberals dominen el marc econòmic mundial, tot creant desigualtats entre països rics i pobres, i també desigualtats socials acusades en països desenvolupats. Però altra globalització és possible. No hem d'esperar que les regles de l'oferta i la demanda del mercat contraresten aquests dèficits, és possible altre ordre econòmic internacional sustentat en un desenvolupament sostenible basat en la solidaritat i el progrés social. Els Governen tenen l'última paraula. ■

VII Jornada de Convivència d'Associacions de l'Horta Sud

Representants de les associacions durant la Jornada.

Les associacions de la comarca analitzaren com aprofitar les lleis del mercat i com tindre una bona relació amb els mitjans de comunicació per a traslladar les seues reivindicacions al poder.

La jornada començà amb la ponència-debat del tècnic i expert en associacionisme **Enrique del Toro**, que va analitzar el paper de la societat civil en la nostra realitat. Del Toro va dir que el paper de la societat civil sembla difuminat hui pel món globalitzat i el pensament únic, on han mort les ideologies, i que ha disminuït considerablement la mobilització de les masses. Un món on hi ha poders anònims que prenen decisions que afecten a la ciutadania. Davant d'aquesta nova situació, del Toro plantejà que las associacions actuals per a ser eficaces i fer escoltar la seua veu han d'actuar d'acord a les lleis del mercat i, per tant, han de comptar amb "un producte, una activitat i una causa" que han de "vendre". També amb un patrimoni humà actiu de gestió, i sobretot "per a existir" cal saber traslladar la seua reivindicació als mitjans de comunicació. ■

La comarca de l'Horta Sud és després de València el territori amb més associacions de la província. Però aquest ric moviment associatiu és capaç de fer valdre les seues opinions i projectes que afecten a la comarca, com per exemple l'impacte de l'AVE, la contaminació de l'Albufera o la desaparició de l'horta? Aquest tema, el paper de la societat civil en la nostra realitat, fou analitzat en la **VII Jornada de Diàleg i Convivència de les Associacions**

de l'Horta Sud, celebrada en l'EPA de Benetússer el 27 de novembre de 2004, organitzada per la Fundació de l'Horta Sud en col·laboració amb Caixa Popular i l'ajuntament de Benetússer. La jornada, presidida pel president de la Fundació Enric Martí, comptà amb la presència del regidor d'Educació de Benetússer, Óscar Labiós, i del coordinador de zona de Caixa Popular, Paco Montesa. Hi participaren unes 40 associacions.

La Fundació i Caixa Popular donaren les ajudes a les associacions de la Comarca

La Fundació de l'Horta Sud (FDHS) i Caixa Popular han concedit les ajudes econòmiques a associacions de la comarca que realitzen activitats interassociatives, així com a ONG que desenvolupen programes de cooperació amb el Tercer Món, corresponent a l'exercici 2004.

Les ajudes a activitats interassociatives és una convocatòria anual en la que les dos entitats pretenen afavorir les relacions associatives a l'Horta Sud amb un total de 4.800 euros. Les associacions que han rebut subvenció són l'**Associació Humanitària APAHU Paiporta** pel seu treball d'acollida de xiquets de

Kosovo i ajuda al poble saharauí en col·laboració amb altres associacions de la comarca; el **Moviment Junior Amparo Alabarta** de la parròquia de l'Anunciació de Torrent, entitat que a través de les seues activitats lúdiques i cíviques i tallers afavoreix la participació de xiquets i xiquetes en trobades comarcals; l'associació **Dones de València** i de l'Horta Sud, que té la seu a Benetússer, el programa més emblemàtic de la qual és l'organització de l'Encontre Comarcal de **Dones de l'Horta Sud**; i finalment les associacions de Torrent **Camí de la Nòria** i **Camí d'Albal**, que pertanyen a la Unió Demo-

cràtica de Pensionistes, les quals desenvolupen un programa de cinema que consisteix en establir llaços entre xiquets, joves i majors a través del cine.

SOLIDARITAT INTERNACIONAL

I pel que fa al programa de Solidaritat Internacional, les ajudes han recaigut en les **Religioses Trinitàries**, que fan un programa educatiu per a xiquets i xiquetes pobres a San Francisco de Cúcuta de Colòmbia; i l'associació **AE-DIHAL** que desenvolupa un projecte de menjador assistencial i de prevenció de l'absentisme escolar a Bucaramanga (Colòmbia). ■

Activitats del Museu Comarcal de l'Horta Sud

ADRIA BESSÓ

Director del Museu Comarcal

Taller per a aprendre a pastar i fer pa.

Durant el segon semestre de l'any 2004 el museu ha continuat desplegant la seua programació de difusió cultural, on s'han realitzat les següents activitats:

- **Exposició i concurs de pintura ràpida Ciutat de Torrent. Del 24 al 29 de juliol.**
Tot coincidint amb les festes patronals de Torrent, la darrera setmana de juliol es van exposar a la Sala Faitanar les obres finalistes i premiades del primer concurs de pintura ràpida organitzat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Torrent. Amb iniciatives com aquestes el museu vol connectar amb el present de la realitat cultural comarcal, acostant també el públic a la creació artística contemporània.
- **Celebració de les Jornades Europees de Patrimoni Cultural. Dissabte 25 de setembre.**
Des de l'any 1991, a proposta del Consell d'Europa i de la Unió Europea, anualment se celebren dins aquest àmbit l'últim cap de setmana de setembre les Jornades Europees del Patrimoni. Moltes de les institucions encarregades de la seua conservació o difusió organitzen diverses activitats de cara a la

societat per tal de sensibilitzar i donar a conèixer la realitat patrimonial del territori que ens rodeja. Per segon any consecutiu el Museu Comarcal s'ha sumat a aquestes jornades proposant un itinerari que inclou diferents tipologies de béns patrimonials de la comarca, com ara la torre de Torrent, el Museu de la Rajoleria de Paiporta, finalitzant a Picanya amb una visita a l'alqueria de Moret i a algunes cases dels horts de tarongers. En l'itinerari van participar més de cinquanta persones.

Amb motiu de les jornades d'enguany s'ha incorporat a l'espai web del museu una relació dels béns immobles inventariats des de la Direcció General de Patrimoni Artístic de la Generalitat Valenciana pertanyents als diferents municipis de l'Horta Sud.

- **Exposició "El forn de Pa". Del 5 de novembre al 8 de gener de 2005.**
En col·laboració amb el Gremi Comarcal de Forners de Torrent i Picanya i la Delegació de Foment Econòmic de l'Ajuntament de Torrent, la Sala Faitanar del Museu ha acollit aquesta exposició on es mostra la història del pa, els ingredients que el

conformen, el treball en el forn, el procés d'elaboració del pa i els formats bàsics del pa que es feia als forns de l'Horta. L'exposició es completa amb un vídeo per als escolars on s'explicaven els beneficis del pa i botlleria dels forns tradicionals respecte a les produïdes de manera industrial. I per últim els grups escolars han participat en un taller on dos forners els han ensenyat a pastar i fer el pa per a que coneguen de primera mà els ingredients i el procés. Aquesta activitat ha tingut molt bona acollida, ja que han participat en els tallers més de 1.200 xiquets i xiquetes

PRESENTACIÓ DE LA PEÇA DEL MES

A l'octubre es va mostrar la corbella de segar cànem i al desembre la màquina de repuntar sabates. Aquestes presentacions es fan el primer dimecres de cada mes i com sol ser habitual compten amb els comptes i relats de tradició oral per part de Llorenç Giménez.

- **Betlem tradicional. Del 15 de desembre al 8 de gener de 2005.**
Un any més l'Associació de Betlemnistes de Torrent ha montat a la Sala Benàger el Betlem tradicional, tot coincidint amb la celebració del Nadal.

Jornada de Patrimoni.

Més informació sobre les activitats del museu:

Espai web:
www.museuhortasud.com

Correu electrònic:
difusio@museuhortasud.com

30 anys en defensa del Barri del Crist

CELIA FUENTES PEINADO

Membres de l'Associació del Barri del Crist.

Han sigut molts guanys aconseguits, com ara la construcció d'una passarel·la en l'A-3 en 1975, la creació de vivendes socials, la construcció d'un ambulatori i més recentment la millora del servei d'autobusos al barri.

millora del servei d'autobusos al barri. I sempre "a base de perseverar". La clau per a aconseguir-ho la tenen clara: esforç i constància. Per això, aquesta associació ha estat des del principi aportant el seu esforç en nombroses campanyes contra la droga, de solidaritat, contra la guerra... i quasi sempre "amb bons resultats".

Aquesta associació, com passa en tant coses, "també hem passat per una època de crisi per falta de socis". No obstant això, l'afany d'una vintena de veïns per seguir endavant amb esta iniciativa, "perquè pensàvem que tenia mes força l'associacionisme independent", s'aconseguí que es refundara en 1976 amb més força. I és que, tal com ells asseguren, "la unió fa la força". Per això, actualment estan realitzant una campanya per a aconseguir més socis i tindre més veu davant l'Administració.

RELACIÓ VEÏNAL

Fomentar la relació veïnal és altre dels objectius de l'associació, per la qual cosa han sigut molts els viatges, festes i celebracions que fan al llarg de l'any per tal d'aconseguir una major participació dels veïns i veïnes. I com que la comunicació és molt important, des de l'entitat tampoc ha faltat el seu butlletí informatiu a través del qual es pretén mantindre informat als veïns amb xarrades, col·loquis, denúncies socials o manifestacions que pensen dur a terme. Actualment, la construcció d'una escoleta infantil o les denúncies de control sobre l'urbanisme, són algunes de les reivindicacions que s'estan realitzant. Per aconseguir els seus objectius, des de l'associació demanen "la col·laboració d'un major nombre de veïns".

El Barri del Crist és un nucli urbà situat als termes d'Aldaia i Quart de Poblet, creat durant l'època de la industrialització valenciana que començà a partir de la dècada de 1950. El barri tenia durant la passada dictadura moltes deficiències d'infraestructures urbanístiques, sanitàries i educatives. Això s'ha anat corregint en els anys que portem de democràcia amb l'esforç de l'Administració i, com no, gràcies a les reivindicacions de l'Associació de Veïns del Barri del Crist que no han parat d'exigir a les autoritats millores per al barri.

Aquesta associació ha celebrat enguany el seu 30 aniversari d'història, amb molta dedicació a les necessitats del barri i amb il·lusió renovada. Tres dècades de lluita durant els quals s'ha aconseguit guanys importants en temes urbanístics, socials o sanitaris. Aquesta associació va rebre en 2003 una ajuda de la Fundació de l'Horta Sud i Caixa Popular pel seu projecte

interassociatiu de recopilació de la història gràfica del Barri del Crist i l'edició d'un llibre sobre la història del barri i les seues associacions.

Sota el lema "Que nada de lo que te importe se haga sin tu participación o sin tu aportación", l'associació es va crear amb una dimensió reivindicativa i sempre al servei del barri. Per això, el seu objectiu principal ha estat i és intentar solucionar tots aquells problemes que afecten als seus veïns i veïnes amb la col·laboració d'altres entitats. "No pretenem suplantar a l'Ajuntament, sinó ser la veu dels veïns del barri i fer-nos escoltar davant dels polítics per a que atenguen les nostres necessitats", afirmen els seus integrants.

Fins ara, han sigut molts guanys aconseguits, com ara la construcció d'una passarel·la en l'A-3 en 1975 –després de 30 morts en la carretera–, la creació de vivendes socials, la construcció d'un ambulatori i més recentment la

Vicent Cordona, un rector il·lustrat

FRANCESC MARTÍNEZ

Quan parles amb Vicent Cardona veus d'entrada un home racionalista, crític i analític, que igual que Bertrand Russell busca la felicitat de les persones des de la dimensió humanista, la tolerància i els sentiments ètics. Però quan te n'adones que és un rector catòlic també veus en ell una persona amb profundes conviccions religioses, gens dogmàtic. I quan arribes a conèixer la seua estima per la llengua i cultura dels valencians, i la seua lluita per superar les desigualtats socials dels sectors més desfavorits, acabes descobrint finalment a l'autèntic Cardona. Una rara combinació de fe, valencianisme i racionalisme il·lustrat que dona com a resultat un home bo i creatiu, un capellà compromès que deixa petja per enllà on passa.

Precisament per això l'Ajuntament d'Alaquàs li va atorgar, el 7 d'octubre de 2004, la Medalla d'Or de la ciutat. El consistori, de la mà del seu alcalde Jorge Alarte, reconeixia així 22 anys d'intensa dedicació al front de la parròquia de la Mare de Déu de l'Olivar. Ací ha treballat, no com un rector diguem-ne "normal" més centrat en la feina litúrgica i en el món celestial, sinó com a un sacerdot amb els peus en terra bolcat també de ple al servei de la societat, un activista social impulsor de moltes iniciatives culturals, educatives i religioses que han marcat l'esdevenir del poble d'Alaquàs i de molta gent de l'Horta Sud.

Vicent Cardona és ara rector de Santa Maria de Jesús de València, però durant els anys 1982-2004 ha estat vinculat a la parròquia de la Mare de Déu de l'Olivar, on s'ha fet mereixedor del títol de "rector d'Alaquàs". Ha contribuït a posar en funcionament els dos col·legis parroquials de l'Oli-

L'Ajuntament d'Alaquàs li va atorgar, el 7 d'octubre de 2004, la Medalla d'Or de la ciutat. El consistori reconeixia així 22 anys d'intensa dedicació al front de la parròquia de la Mare de Déu de l'Olivar.

var i ha impulsat la creació de diverses associacions locals, com ara els grups escolta Argila i Pas del Pi, tot creant lligams de convivència, convençut del paper cabdal de l'educació en la transformació de la societat. Cardona ha impulsat també la recuperació de les tradicions i festes populars alaquaseres, així com la creació de revistes de reflexió religiosa com ara *Laetare* i *La Fulla de l'Olivar*, estant també vinculat a l'emblemàtica Saó, on desempenya ara el càrrec de subdirector.

I en la faceta religiosa ha impulsat la restauració del temple parroquial i la devoció vers els patrons d'Alaquàs: la Mare de Déu de l'Olivar, el Crist de la Bona Mort i Sant Francesc de Paula. Un rector hereu del bagatge renovador i oberturista del Concili Vaticà II que ha sigut capaç de dur l'Església al poble amb humilitat i constància. Un sacerdot que ha sabut estar en la societat laica i democràtica, trencant

Vicent Cardona

amb els estereotips més caducs de l'Església. Una forma de pensar que també la manifesta amb l'ús del valencià en la litúrgia, la llengua del poble.

Vicent Cardona és un capellà que ha convertit el catolicisme social en una eina de transformació. Ha estat al costat dels més dèbils, impulsant activitats parroquials i donant suport a nombrosos col·lectius, tot contribuïnt a la vertebració local, a crear lligams de solidaritat i autoestima local. Una tasca que ha comptat també amb la fidel col·laboració del vicari Josep Antoni Comes.

Vicent Cardona, des de la seua fe cristiana, ha sabut projectar entre els seus feligresos i amics valors universals i tan necessaris com l'entusiasme, la col·laboració, la convivència, la solidaritat amb els més necessitats i la tolerància entre cultures. Un rector il·lustrat que crea ponts per arribar a metes més elevades. ■

El Consorci Cooperatiu de l'Horta, el cooperativisme agrícola del segle XXI

FRANCESC MARTÍNEZ SANCHIS

“La unió fa la força”, una vella dita popular que sovint acaba convertint-se en l'estratègia elemental de molts projectes econòmics. Una premissa que ha aplicat el Consorci Cooperatiu de l'Horta, una entitat nascuda de la fusió de les cooperatives agrícoles de Torrent, Massanassa, El Puig i Vega Horta Nord de València. La cooperació entre cooperatives per a sobreviure en el mercat globalitzat. El consorci té en l'actualitat 1.500 socis, produeix 45.000 tones anuals de productes hortofruiters i factura cada l'any més de 21 milions d'euros.

Instal·lacions del Consorci Cooperatiu de l'Horta al polígon Mas del Jutge de Torrent. (F. Martínez)

El moviment cooperatiu valencià és ric en experiències. La comarca de l'Horta Sud ha sigut el bressol del cooperativisme de la Comunitat Valenciana. La primera cooperativa, fundada en 1837, fou la Sociedad de Escoberos de Torrent, en la que els socis mitjançant el pagament d'una quota rebien prestacions mèdiques. Després en sorgiren moltes altres més cooperatives en diverses branques de l'economia, tot coincidint amb l'expansió del regadiu i la industrialització. Però l'agricultura ha estat predominant a l'Horta fins pràcticament la dècada dels 60 del segle XX, circumstància que ha generat algunes experiències de cooperatives agràries de producció que han marcat l'esdevenir econòmic d'alguns pobles de la comarca.

Durant el darrer terç del segle XIX i la primera meitat del XX es va consolidar a l'Horta un capitalisme agrari i co-

mercial, basat en el sector hortofruiter i l'exportació de productes a Europa. En aquell temps l'agricultura era la reina de l'economia. Predominava el minifundisme i els xicotets propietaris del camp. En algunes poblacions el catolicisme social agrupà els llauradors en sindicats agraris, que serien el bressol de futures cooperatives i caixes rurals, emulant al pioner pare Antonio Vicent, impulsor de la Caixa Rural de Castelló en 1903.

A l'Horta Sud, van nàixer algunes cooperatives agrícoles durant la primera meitat del segle XX, tot aprofitant l'expansió dels productes hortofruiters. Les cooperatives de Torrent, Silla, Picassent, Albal, Picanya i Massanassa, són un paradigma de com els llauradors de la comarca s'agruparen per a defensar els seus interessos, creant xicotetes entitats socioeconòmiques fonamentades en l'esforç propi i l'ajuda mútua dels associats. Aquestes enti-

tats aplicaren el principi de solidaritat cooperativa, trencant l'aïllament del xicotet propietari agrari en l'economia valenciana.

Algunes d'aquestes cooperatives -com les de San Luis Beltrán de Torrent, San Isidro Labrador de Picassent i Sagrado Corazón de Jesús d'Albal- crearen seccions de crèdit, tot consolidant paral·lelament unes caixes rurals que dinamitzaren l'economia local durant bona part de la centúria. Aquestes caixes recolzaren al xicotet llaurador i canalitzaren capitals vers el camp.

De totes, la més significativa és la Caixa Rural de Torrent, fundada l'any 1969 per Agustín Fernández com a secció de crèdit de la Cooperativa San Luis Beltrán. Una caixa que ha anat creixen fins comptar actualment amb una quinzena de sucursals repartides per tot l'Horta. Des de la seua creació, la Caixa Rural de Torrent ha mantingut una forta implicació social a la comarca, convertint-se en una de les principals entitats financeres de la zona i destinant una gran part dels seus beneficis a obres socials.

Aquestes cooperatives agràries nasqueren fidels als principis del cooperativisme, i han perdurat fins l'actualitat amb centenars de socis. Es constitueixen com a entitats de productors d'adhesió lliure i voluntària, amb una organització democràtica, és a dir, els responsables de les mateixes eren persones elegides pels socis i responien dels seus actes davant dels associats. Això va consagrar el caràcter igualitari de les cooperatives, pel qual tots els socis són iguals i tenen els mateixos drets. I sobretot estaven orientades fonamentalment a la millora social i econòmica dels llauradors mitjançant el retorn d'excedents econòmics de les collites, i també amb l'oferta de determinats serveis (subministraments i comercialització del producte), així com la promoció de l'educació cooperativa mitjançant la formació i l'especialització. Dins de les cooperatives foren determinants els economats, és a dir, els magatzems cooperatius de subministraments

agraris (adobs, ferramentes i d'altres), els quals s'oferien a preus més baixos que en les tendes.

És indubtable que aquestes cooperatives han contribuït al progrés econòmic dels pobles on estan implantades. I així han funcionat, en solitari i pràcticament inalterables fins l'any 1992, quan la forta competència del mercat internacional imposava la necessitat de posar en pràctica altre principi cabdal del cooperativisme: la cooperació entre cooperatives mitjançant l'associació.

ELS INICIS DEL CONSORCI

Fou així com, el 10 de setembre de 1992, va nàixer el Consorci de Cooperatives Agrícoles de l'Horta, una nova entitat formada per les cooperatives de Torrent, Picanya, Albal, Masanassa i Silla. El consorci tenia com a objectiu fonamental la concentració de la producció hortofruitera i la seua comercialització per tal d'aprofitar recursos humans i economies d'escala. Les cooperatives agràries de l'Horta Sud hagueren d'associar-se per a sobreviure al mercat. La conjuntura econòmica mundial aquell 1992 era ben diferent a la de principis de segle. Espanya estava integrada en la Unió Europea i hi havia països competidors, com Marroc, Turquia o Grècia, que estaven restant mercat a la l'agricultura valenciana. Les crisis de sobreproducció començaven a fer mossa al camp valencià. Les fórmules cooperatives d'aïllament quedaven obsoletes davant la globalització econòmica, calia agrupar-se i crear una entitat forta capaç de defensar-se en el mercat mundial.

Aquesta filosofia de cooperació entre cooperatives per ser forts davant el mercat internacional ha marcat la trajectòria del Consorci de Cooperatives de l'Horta. El consorci, com hem dit, es va constituir en 1992. En principi fou una associació d'interés econòmic i després es va constituir en cooperativa de segon grau. El seu embrió originari va ser la fusió de les cooperatives Citruscoop de Picanya i San Luis Bel-

El consorci té com a objectiu fonamental la concentració de la producció hortofruitera i la seua comercialització per tal d'aprofitar recursos humans i economies d'escala. Les cooperatives agràries de l'Horta Sud hagueren d'associar-se per a sobreviure al mercat.

Línia de producció cítrica.

Operari descarregant taronja.

Treballadores envasant fruita.

Línia de producció d'hortalisses.

El 23 d'octubre de 2002, el consorci es va convertir en cooperativa de primer grau en fusionar-se el consorci amb les seccions hortofruïteres de les quatre cooperatives que havien decidit continuar unides: Torrent, el Puig, Vega Horta Nord i Massanassa.

ves de Silla i Albal es retiraren, però com a contrapartida es van afegir les d'El Puig i Vega Horta Nord de València, que agrupa a llauradors de Poble Nou i Carpesa", afirma Francisco Sánchez. I fou en 2002 quan es donà al tre pas important. El 23 d'octubre d'aquest any, el consorci es va convertir en cooperativa de primer grau en fusionar-se el consorci amb les seccions hortofruïteres de les quatre cooperatives que havien decidit continuar unides: Torrent, el Puig, Vega Horta Nord i Massanassa. Així passà de quatre socis (les esmentades cooperatives) a tindre'n 1.500 socis llauradors de base, que venen de les quatre entitats.

Els socis del consorci cultiven unes 16.000 fanecades, i fan la seua aportació de capital. Els socis que es donen d'alta paguen cadascú dos quotes de 120 euros (la meitat a fons perdut i l'altra d'aportació de capital), a més de 75 euros per fanecada de cítrics i 50 euros la d'hortalisses.

A partir d'haver-se constituït com a cooperativa de primer grau, l'entitat va passar a anomenar-se Consorci Cooperatiu de l'Horta Cooperativa Valenciana. Al mateix temps es creà la figura de l'associat, que aporta capital social al consorci. Actualment hi ha dos associats: Anecoop (amb un 25% d'aportació al capital) i la Cooperativa d'Elx.

EL NOU CONSORCI

Però la *macrocooperativa* anà creixent. Les naus de l'antiga Cooperativa San Luis Beltrán es quedaven xicotetes, havien complit un cicle. Cada vegada assumia més producció en un mercat alhora més competitiu. "Ens donàrem compte que hi havia un mercat globalitzat i més exigència de qualitat, i decidírem donar altre gran pas: buscarem terrenys i construïrem un magatzem més gran que poguera absorbir tota la producció, i ací estem", destaca Sánchez. I fou així com el consorci va alçar unes modernes instal·la-

trán de Torrent, convertint-se aquesta última en la seu del consorci. La cooperativa picanyera va tancar i cedir la seua maquinària i producció a la de Torrent. Aquests foren els primers passos. Tot seguit s'uniren les cooperatives d'Albal, Massanassa i Silla. I entre totes arribaren a concentrar el 50% de la producció de cítrics de l'Horta Sud. De fet, durant aqueixa primera campanya, el consorci va comercialitzar unes 39.000 tones de productes cítricoles i hortalisses.

El Consorci de l'Horta suposava un gran pas en el cooperativisme agrari valencià. L'actual director general del consorci, Francisco Sánchez Ocerin, ho explica així: "Amb aquesta iniciativa es pretenia acabar amb la dispersió de la producció, reduir els 'stoks' de cítrics i concentrar l'oferta i la venda. També es volia superar el desfasament tecnològic de les cooperatives més antigues, abaratir costos i agrupar la gestió comercial i administrativa; en definitiva, racionalitzar la producció i centralitzar les inversions tècniques i

els recursos humans. L'objectiu final d'aquest projecte ha estat millorar les rendes dels agricultors i establir les campanyes de les collites".

El consorci comercialitzava la producció a través d'Anecoop, que li va proporcionar suport logístic i financer, sobretot la xarxa d'empreses de distribució arreu d'Europa. Els llauradors de la comarca acolliren la iniciativa amb incertesa i escepticisme, ja que suposava un canvi radical en les seua cultura econòmica, i sobretot tenien por a dissoldre's en un ens impersonal i perdre la identitat del poble. Però també veien en el consorci una manera de solucionar la seua precària situació econòmica enfront al mercat mundial i campanyes insostenibles, i finalment s'imposà la voluntat d'unió. En els seus inicis presidia el consorci Antonio Muñoz Soría.

2002, COOPERATIVA DE PRIMER GRAU

"El consorci es va consolidar i anà evolucionant. Més endavant les cooperati-

Façana del nou magatzem del consorci.

cions al polígon Mas del Jutge de Torrent, abandonant la seu de San Luis Beltrán. El nou magatzem del Consorci de l'Horta ocupa una superfície de 50.000 m² amb 22.000 m² construïts. Es va inaugurar el passat 16 de desembre de 2004 en un acte que comptà amb la presència del president de la Generalitat, Francisco Camps.

El Consorci, presidit ara per Vicente García Piles, és el més important de les 130 cooperatives que formen el grup Anecoop. Les obres de la nova central hortofruitera del Mas del Jutge han costat 12 milions d'euros, dels quals la Unió Europea ha aportat 4,5 milions i Generalitat 600.000 euros, mentre que la resta ha estat finançada pel mateix consorci i Anecoop. Ha hagut un gran suport dels organismes públics, ja que la política europea aposta per la reconversió del sector cooperatiu agrari mitjançant el tancament dels vells magatzems i l'agrupació de cooperatives.

El nou consorci té dimensions faraòniques i disposa de les últimes tecnologies en matèria de tractament de producció hortofruitera. És una gran cadena agroindustrial, formada per dos línies de producció, una cítrica i altra de verdures, totalment adapta-

des a la normativa agroalimentària i medioambiental europea. De fet, el consorci té el prestigiós certificat de qualitat IQNet EN/ISO 9001:2000, que dona garantia de que els processos de control de qualitat es compleixen. Tot el procés productiu passa per uns exàmens exhaustius de sanitat, que es realitzen de forma totalment automatitzada. Hi ha un departament de qualitat, tant a nivell de producció i camp, com a nivell intern del magatzem.

UNA PRODUCCIÓ DE 45.000 TONES

Aquesta qualitat no està renyida amb la producció. En l'última temporada el consorci ha comercialitzat 45.000 tones, de les quals 28.000 tones són cítrics i la resta fruites i hortalisses. El consorci és líder a la Comunitat Valenciana en producció de fenoll, col xinesa, col llombarda i carabasses, alhora que és bastant competitiu en meló carabassenc, pebre vermell, julivert, bledes i creïlla primerenca de l'horta. Cal destacar també dos línies totalment noves, una de productes xinesos exòtics i altra d'envàs d'ensalades.

En poc de temps, el consorci ha superat la fase de xicoteta cooperativa de

El nou consorci té dimensions faraòniques i disposa de les últimes tecnologies en matèria de tractament de producció hortofruitera. És una gran cadena agroindustrial, formada per dos línies de producció, una cítrica i altra de verdures, totalment adaptades a la normativa agroalimentària i medioambiental europea.

poble per a convertir-se en una cooperativa comarcal amb producció a gran escala. De fet, la facturació anual del consorci oscil·la entre els 21 i 24 milions d'euros, tot destinant un 20% al mercat nacional i l'altre 80% a l'internacional, fonamentalment a Alemanya, França i Regne Unit, així com els països europeus de l'Est, Japó i Estats Units. I pel que fa als clients, el 65% de la producció es ven a supermercats i grans cadenes comercials, i la resta al mercat tradicional.

"Som pioners, hem sigut la primera cooperativa agrària valenciana que ha evolucionat cap a aquestes fórmules de comercialització i serveis, hem donat un pas de gegant deixant darrere la política de campanari a nivell de dirigents i productors, els quals han assumit el paper ja no de protagonisme, sinó de cooperació entre cooperatives. El primer que hem aconseguit és llevar aquests núvols de la ment dels llauradors, que cada vegada més aposten per la cooperació entre cooperatives", assegura el director general del Consorci de l'Horta.

Francisco Sánchez, director general del Consorci de l'Horta.

“Som pioners, hem sigut la primera cooperativa agrària valenciana que ha evolucionat cap a aquestes fórmules de comercialització i serveis, hem donat un pas de gegant deixant darrere la política de campanari a nivell de dirigents i productors, els quals han assumit el paper ja no de protagonisme, sinó de cooperació entre cooperatives.”

Però tot aquest volum productiu no seria possible sense el treball dels socis productors i dels treballadors del consorci, que en temporada alta de cítrics arriben a 850 operaris contractats al magatzem i al camp. Una gran cooperativa que, fidels al principi de solidaritat del cooperativisme, reconeix els recursos humans com a factor estratègic de l'empresa moderna. I ho fa oferint una guarderia infantil per als treballadors i donant cursos de formació per als socis en diverses especialitats agrícoles.

Francisco Sánchez explica així el model cooperativista: “Som una empresa agroalimentària, el que ens queda de cooperativa és el nom i la filosofia. Do-

nem uns serveis als llauradors: adobs, inspecció tècnica, assessorament en trasplantaments, tractament i recollida de fruita... a través de les seccions de subministrament de les cooperatives de base. Cal tindre en compte també que el 30% dels socis són llauradors a temps complet, la resta a temps parcial o propietaris que encarreguen al consorci la gestió de la collita, un sistema que va en augment i que justifica més encara un consorci d'aquestes característiques. Al llaurador li donem una seguretat en la recol·lecció i una transparència econòmica, sempre hi ha un rendiment que intentem que siga el major possible, i no sempre ho aconseguim”.

MÉS ENLLÀ DE L'HORTA

Pràcticament la totalitat de la producció del consorci és de les cooperatives associades, però també comercialitza productes de fora de la comarca, com ara de Xiva, Godelleta i Montroi, per a completar els cicles productius. El consorci preveu augmentar el volum de venda en els pròxims quatre anys gràcies a nous socis de fora de la Comunitat Valenciana, i ja s'han iniciat contactes per a aconseguir-ho amb llauradors d'Albacete, Múrcia i Andalusia. El Consorci de l'Horta vol finançar el camí fet i continuar innovant per a sobreviure en el mercat globalitzat, això sí, sense perdre els principis de l'economia social del cooperativisme. ■

DADES D'INTERÉS DEL CONSORCI DE L'HORTA

Cooperatives associades	Torrent, Massanassa, el Puig i Vega Horta Nord de València.
Fites principals del consorci	<ul style="list-style-type: none"> ■ 10 setembre 1992. Naixement del consorci com a associació d'interés econòmic. Més endavant es converteix en cooperativa de segon grau. ■ 23 d'octubre 2002 es constitueix com a cooperativa de primer grau. ■ 16 desembre 2004. Inauguració de nova seu al polígon Mas del Jutge.
Nombre de socis	1.500 productors amb 16.000 fanecades
Producció	45.000 tones anuals de cítrics (70%) i d'hortalisses (30%)
Facturació anual	Entre 21 i 24 milions d'euros
Magatzem	50.000 m ² (22.000 m ² construïts)
Comercialització	80% mercat internacional, 20% mercat nacional
Empreses associades	Anecoop i Cooperativa d'Elx

Lloc Nou de la Corona, refugi de frares al segle XVII, és hui el municipi més menut d'Espanya

CRISTINA VALERO

Plaça de Lloc Nou de la Corona on es troba l'Ajuntament.

Conta la història que l'origen del poble es remunta a 1676, any en què alguns frares desterrats, de l'orde franciscà de la Corona de Jesús de València, escolliren aquest indret per edificar el seu convent.

Lloc Nou de la Corona amb una extensió de 1,27 hectàrees, és un dels municipis més menuts d'Espanya i el segon més xicotet de la Comunitat Valenciana. Està situat a 6,4 kilòmetres al sud de València com un enclavament dins del terme municipal d'Alfàfar, en la comarca de l'Horta Sud. Els seus habitants, 123 segons el cens de població, depenen de forma majoritària de l'agricultura i de la indústria auxiliar del moble.

Lloc Nou de la Corona, o Poble Nou, com s'anomena en la comarca, va nàixer al voltant d'un convent al segle XVII. Conta la història que l'origen del poble es remunta a 1676, any en què alguns frares desterrats, de l'orde franciscà de la Corona de Jesús de València, escolliren aquest indret per edificar el seu convent.

El 1676 es va fundar el convent en una heretat de l'horta que pertanyia al terme d'Alfàfar. Els frares que s'hi instal·laren eren del convent de la Corona de Jesús de València fundat el

1653 gràcies a una família rica valenciana que va entregar el que havia sigut un antic convent de monges agustines a l'orde franciscà.

La vida dels frares havia de ser molt austera per la qual cosa la construcció del nou establiment en l'horta d'Alfàfar estava composta per un sol edifici destinat a la vivenda dels monjos més una xicoteta capella dedicada a la coronació de Déu. Les cel·les eren estretes i xicotetes sense cap tipus de comoditat, així els frares vivien en completa pobresa.

Quan els pares franciscans decidiren instal·lar-se a l'horta d'Alfàfar, a València estava patint-se la greu crisi econòmica que es va produir amb l'expulsió dels moriscos.

Els nobles valencians no estaven d'acord amb aquesta expulsió però no pogueren evitar que es produïra. Els moriscos començaren a abandonar les terres valencianes a partir d'octubre de 1610. Es calcula que l'expulsió va afectar a quasi 400.000 persones, el 32% de la població.

Les conseqüències foren desastroses. La població no es va recuperar fins la dècada dels noranta d'aquest segle. Al voltant de 250 vil·les morisques quedaren deshabitades i molts llocs de muntanya desaparegueren, fet que va contribuir a un procés de concentració de la població en zones litorals ja que els nous repobladors buscaren zones de regadiu per instal·lar-se.

L'àrea d'Alfàfar va veure augmentada la població i es va convertir en lloc adequat per establir un convent perquè continuament arribava gent de les vil·les deshabitades de l'interior que necessitaven alberg, atenció i aliment per poder sobreviure.

En aquests anys el nombre de bandits va augmentar perquè l'expulsió dels moriscos va produir alts índex de marginalitat i pobresa provocant gran inseguretat. Moltes persones quedaren al carrer sense bens ni terres per poder conrear i els frares del convent d'Alfàfar els rebien per oferir-los ajuda.

L'església parroquial i el seu voltant és el centre de la vida del poble.

En la demarcació territorial d'Espanya realitzada per Antonio Burgos en el segle XIX, Corona es va convertir en municipi independent, amb la nova denominació de Lloc Nou de la Corona.

PESTA DEL SEGLE XVII

Les tasques solidàries dels frares de la Corona de Jesús de València arribats a l'horta d'Alfajar augmentaren també al segle XVII perquè les terres valencianes estigueren marcades per la pesta durant els anys 1647 fins el 1652. Aquesta epidèmia va ser una de les més greus de la història valenciana. Va afectar tots els estaments socials i va deixar milers de morts. I amb la malaltia també hi hagué la fam per la pujada de preus cosa que va agreujar encara més la crisi. La pesta va deixar un rastre de misèria i desolació que els frares intentaren pal·liar de la millor manera possible, amb el seu esforç i dedicació als altres tal com establien els estatuts de la seua ordre.

Als problemes causats per la pesta i l'expulsió dels moriscos es va afegir també la guerra. En la dècada dels quaranta es va iniciar el moviment secessionista de Catalunya amb la rebel·lió dels Segadors el dia del Corpus, que va acabar amb l'alçament dels catalans contra la monarquia.

AVALOT DE LLAURADORS

En aquest context els llauradors de l'horta, farts de la submissió a què els sotmetien els nobles, se sublevaren el

1663 per protestar contra l'abús en el pagament d'impostos dels propietaris de les terres però les tropes monàrquiques acabaren amb la rebel·lió en juliol d'eixe any.

Moltes famílies de l'horta d'Alfajar es quedaren desamparades davant la pèrdua de familiars en les lluites entre nobles i llauradors, però gràcies als franciscans pogueren sufocar en part el seu sofriment.

Sota el regnat de Carles II des del 1665 fins el 1700, hi hagué una recuperació econòmica gràcies a la importància del comerç i de la indústria de la seda. El cultiu extensiu de l'arròs també va contribuir a la millora però aquest benestar es va trencar amb la Guerra de Successió.

DESAMORTITZACIÓ DE MENDIZÁBAL

Després de la desamortització de Mendizábal en 1835, per la qual se suprimiren els ordes religiosos i es declaraven en propietat estatal els bens eclesiàstics, eixint a pública subasta, els frares d'aquest xicotet convent abandonaren les instal·lacions, disolvent-se amb això la comunitat. L'edifici es va destinar a vivenda i la xicoteta capella es va tancar. Al voltant d'aquesta edificació, els treba-

lladors de la terra començaren a construir barraques, formant un nucli de població que va ser conegut com Corona en record de la congregació franciscana que es va ubicar en aquell paratge en 1676.

A aquest xicotet nucli de barraques i cases on s'allotjaren els treballadors del convent se'l va anomenar Corona i va quedar inclòs en la jurisdicció i terme de la localitat d'Alfajar. En la posterior demarcació territorial d'Espanya realitzada per Antonio Burgos en el segle XIX, Corona es va convertir en municipi independent, amb la nova denominació de Lloc Nou de la Corona, però sense més territori que l'ocupat per l'església, les vivendes dels seus veïns, els quatre carrers i la plaça.

INDÚSTRIA DEL MOBLE

Des d'aleshores fins ara el nombre d'habitants ha estat invariable. L'agricultura, que ha sigut durant anys la principal font de riquesa, està cedint pas a pas a la indústria auxiliar del moble, en la qual s'ocupa el 70% de la població d'entre 30 i 55 anys. La corporació municipal està integrada per l'alcalde, Amadeo Gimeno, que ocupa el càrrec des de les primeres eleccions locals democràtiques, i quatre regidors.

La seua estructura urbanística són cinc agrupacions de cases que conformen quatre carrers i una plaça de 90 metres quadrats en la que s'ubiquen l'església i l'escola. Tota la superfície del municipi està edificada i té caràcter residencial, encara que en els últims anys s'ha remodelat l'interior d'algunes vivendes per instal·lar xicotets tallers industrials.

El reduït espai del municipi és l'origen de totes les seues carències d'equipaments. Encara que des del 1988 hi ha una casa consistorial, la construcció de la qual va ser finançada per la Diputació de València amb 24 milions de pessetes, no hi ha més edificis públics, els veïns del poble gaudeixen dels serveis d'Alfàfar com ara l'atenció mèdica que reben al municipi del costat.

Molts altres serveis també es reben d'Alfàfar o de la Mancomunitat de l'Horta Sud on segons l'alcalde Amadeo Gimeno, *"obtenim un tracte de privilegi"*. De la Mancomunitat depenen, per exemple, el subministre i depuració de les aigües i el servei de bombers.

Encara que Lloc Nou de la Corona és molt menut i cada vegada hi ha menys gent jove, per la qual cosa l'escola hui està tancada, el seu alcalde i els veïns aposten per la cultura. És per això que a les dependències consistorials s'hi troba la biblioteca municipal on tothom pot gaudir de la lectura.

Una de les característiques de Lloc Nou de la Corona és l'absència de jòvens. Estudis realitzats per la Generalitat Valenciana destaquen la pràctica absència de jòvens d'entre 25 i 30 anys.

Amadeo Gimeno, alcalde de Lloc Nou de la Corona des d'abril del 1979, afirma que al municipi els problemes es resolen sols, *"perquè som pocs habitants, en un espai tan menut ens veiem les cares tots els dies i podem parlar"*.

Explica Amadeo que sa casa és el segon ajuntament i moltes vegades és en ella on es resolen qüestions del municipi. Com la major part dels

veïns, Amadeo és llaurador, des que pot recordar el seu treball ha estat lligat a la terra, a l'horta i a la marjal. Explica com anaven molts veïns de Lloc Nou de la Corona al Palmar per treballar a l'Albufera i els viatges al Tremolar per portar cartes i menjar als llauradors que hi treballaven.

Després del cansat treball a l'horta els veïns de Lloc Nou de la Corona es juntaven a la fresca per contar-se les vivències quotidianes de la vida del camp mentre els xiquets jugaven al carrer als xavos negres, al piqui o a pilota en el sequer que hi havia prop de Lloc Nou. En determinades èpoques de l'any en una casa o altra del poble amb un acordeó es muntaven la festa, es feia ball per als xics i xiques i a l'estiu la gent jove anava a Pinedo a prendre el bany a la platja.

Alguns veïns d'aquest xicotet municipi recorden com fa 50 o 60 anys quasi totes les cases tenien animals: porquets o borreguets que es criaven a les cases per després menjar. Es feien botifarres, llonganises, llomello amb oli, costelletes i el pernil que es ficava amb sal. A més, el tio Mariano era el carnisser i venia conills i pollastres a l'única tenda del poble.

A Lloc Nou recorden els majors que no hi havia bars, els veïns anaven a Alfàfar on hi havia el Cultural a la plaça, aquest era el bar dels rics que tenia cine i l'entrada costava una peseta d'aquelles de Negrín, mentre que els pobres passaven el temps lliure a un altre casino més modest. El temps lliure la gent el pasava al carrer, però tots es gitaven prompte perquè a l'endemà només eixia el sol anaven al treball, perquè havien d'anar a peu a tots els llocs. El tio Barraca, per exemple, anava a peu al grau per treballar descarregant sacs de guano, de dacsà o de forment.

Per treballar la terra a Lloc Nou els hòmens venien de lluny, feien garbes a Lloc Nou de la Corona i les duien a la marjal a plantar-les a mà i també se segava l'arròs a mà amb una corbella. La vida ha evolucionat molt al municipi, hui la riquesa econòmica és exclu-

sivament industrial amb tallers de mobles i puliment. Actualment a pocs metres de Lloc Nou de la Corona es troba un dels principals centres comercials i d'oci de la ciutat de València, cosa que fa que estiga ben comunicat per autobús i tren ja que molt prop hi ha l'estació de ferrocarril d'Alfàfar – Benetússer.

Entre els seus habitants en edat laboral hi ha un alt índex d'ocupació, la població femenina es dedica al treball de la casa i la població masculina treballa en el sector serveis o està jubilada.

Al centre urbà, junt a la molt senzilla i moderna casa Consistorial, s'eleva l'Església, un edifici envoltat per tres parts per dos carrers i per l'altre per un espai lliure amb algunes palmeres que la separen de l'Ajuntament. És obra de mampost i taulellets, en les zones destacades on hi ha també elements decoratius. Coberta a dos aigües per teulada àrab al seu interior estan les imatges del Sagrat Cor, de la Immaculada i del Bon Pastor, acompanyen també un llenç de la Sagrada Família i Sant Joan. A aquesta església se celebren al mes de juny les festes del Corpus. On participen tots els veïns i veïnes i on es rememora la fundació del municipi més menut de tot Espanya. ■

Veïns del poble en els anys 60.

El nou panorama econòmic no és un conte xinès

CRISTINA VALERO TORTAJADA

La indústria de l'Horta Sud també està patint els efectes de la nova economia global. Fàbriques tancades i centenars de treballadors que s'han quedat sense treball, són les conseqüències d'una difícil situació que ja s'ha qualificat com a crisi de la indústria tradicional, també anomenada manufacturera. L'Horta Sud té 17.600 empreses, de les quals un 28% són indústries manufactureres. Xina s'ha consolidat com el principal competidor d'aquest sector industrial.

Les indústries tradicionals del moble i del tèxtil de l'Horta Sud lluiten per sobreviure a la competència dels països asiàtics, que empenen una mà d'obra barata. En la imatge, una fàbrica d'entapissats. (J. L. Carretero)

L'entrada de Xina i la resta de països emergents, amb una gran capacitat productiva i salaris molt baixos, en el context econòmic internacional ha convulsat tota l'economia mundial. Les empreses tradicionals de l'Horta Sud també s'han vist afectades per aquesta nova situació. Ens referim a la indústria manufacturera, la qual engloba fonamentalment als sectors del moble, calçat, il·luminació, ceràmica, tèxtil i productes de casa.

Un informe de la Cambra de Comerç de València, realitzat per la Universitat de València, constata "una important crisi dels sectors tradicionals" i que Xina s'ha consolidat com el principal competidor de la indústria valenciana. L'estudi es titula "La nueva economía global y su incidencia en los sectores tradicionales de la Comunidad Valenciana". Aquest informe revela que hi ha un saldo comercial negatiu amb Xi-

na respecte als productes tradicionals. Un exemple: l'any 2002 les exportacions valencianes a Xina arribaren als 80.308 euros, mentre que les importacions del país asiàtic suposaren 789.806 euros (el saldo és negatiu per als valencians en 709.498 euros). I és més, aquesta tendència negativa ve d'anys anteriors i ha anat creixent sobretot a partir de 1999.

Xina s'ha convertit no sols en el principal exportador de productes per a la Comunitat Valenciana, també és el primer exportador a la Unió Europea i EEUU. De fet, Xina s'ha convertit en 2004 en la sisena potència econòmica mundial en termes de Producte Interior Brut. Un país que és el principal exportador del món de ceràmica, tèxtils, joguines, il·luminació i mobles, sectors tradicionals amb una forta implantació a l'Horta Sud.

Per tot això cal adaptar-se a la nova situació i buscar solucions. Amb la

globalització dels mercats, la internacionalització ha deixat de ser una opció de les empreses, ara és una necessitat. Segons Vicent Martínez Riera, Cap del Servei de Comerç Exterior de la Cambra de Comerç de València *"cal invertir més i planificar millor. Les empreses de la comarca han d'adaptar-se amb rapidesa al nou mercat global"*.

L'Horta Sud reuneix el major percentatge d'empreses industrials de la província de València. Segons un informe socioeconòmic de 2002 realitzat per la Mancomunitat de l'Horta Sud, la comarca compta amb 17.600 empreses. Es tracta de xicotetes i mitjanes empreses (Pymes), negocis familiars que han passat de pares a fills, de les que un 90% aproximadament donen treball a menys de 10 treballadors.

El sector manufacturer representa el 28% del total d'empreses de l'Horta Sud. La major part d'aquestes indústries es dediquen al moble, la fusta, als productes metall mecànics i a la indústria d'alimentació, begudes i tabac. L'Horta Sud és el principal productor de mobles d'Espanya i un dels primers en ceràmica decorativa. Per municipis, la principal indústria manufacturera és el moble a Alaquàs, Albal, Alcàsser, Aldaia, Alfafar, Benetússer, Beniparrell, Massanassa, Païporta, Catarroja, Sedaví i Silla. Encara que també és important la indústria del moble a Quart i Picassent, aquests dos municipis destaquen a més per la construcció, el comerç i l'hostaleria. Xirivella es caracteritza per una organització industrial relacionada amb l'alimentació, la fabricació de productes metàl·lics, la construcció i el comerç. Picanya, per altra part, té una configuració industrial prou diversificada on destaca el comerç i la construcció. Torrent també presenta una estructura diversa amb major importància la fabricació de productes metàl·lics excepte maquinària i equip, la construcció, el comerç i l'hostaleria. A Manises predomina la ceràmica, la construcció i el comerç, mentre

La construcció s'ha convertit en un negoci en expansió a la comarca.

que a Mislata quasi no hi ha indústria manufacturera ja que és molt escàs el sòl industrial i les activitats que es donen són la construcció, el comerç i l'hostaleria.

De tota la comarca, els municipis amb major nombre d'empreses industrials són Torrent, Aldaia, Quart, Manises i Alaquàs.

INDÚSTRIA EXPORTADORA

L'estructura de l'empresa de la comarca és de base exportadora. Ja als anys 60 i 70 del segle passat hi havia una important exportació del sector agrícola. Va ser en aquella època quan es va produir el desenvolupament industrial, i arran d'aquesta estructura les empreses s'orientaren cap a l'exterior. El sistema productiu a l'Horta Sud es basa en una tradició artesana que ha permès una especialització relativa, tot destacant el moble. Les nostres empreses són tradicionalment exportadores però amb la globalització les regles del joc del comerç internacional han canviat. Als paràmetres de competitivitat ja coneguts, com ara el preu i la qualitat tècnica, s'afegeixen uns altres que requereixen major inversió i millor planificació estratègica: qualitat de

Segons Vicent Martínez Riera, Cap del Servei de Comerç Exterior de la Cambra de Comerç de València, *"cal invertir més i planificar millor. Les empreses de la comarca han d'adaptar-se amb rapidesa al nou mercat global"*.

Els organitzadors de l'última Fira del Moble de València van prohibir que es feren fotografies als mobles dels expositors per a evitar que foren copiats per competidors xinesos.

servei, adaptació, rapidesa d'entrega, logística, alta tecnologia. Uns canvis provocats per l'augment de la competència internacional a causa de la incorporació dels nous països industrialitzats, i també per l'aparició d'un consumidor amb major capacitat de compra, més format i més exigent. L'èxit de la internacionalització de les empreses dependrà de moltes variables, unes alienes a l'empresa com ara la conjuntura política i econòmica internacional, i altres a circumstàncies internes a l'empresa sobre les que sí pot actuar, i són aquestes un factor determinant del seu desenvolupament empresarial. Però les empreses de la comarca són xicotetes i mitjanes i moltes no poden afrontar soles els reptes de la internacionalització. Segons Miguel Llanes, Secretari de Formació i Ocupació d'UGT-PV, l'Admi-

L'aportació de la Comunitat Valenciana al total de les exportacions del moble de la Unió Europea és del 29%, som la comunitat més exportadora dins del sector del moble i els principals mercats d'importació són Xina i Indonèsia.

nistració ha de recolzar aquestes empreses en el seu desenvolupament internacional per tal de reduir les incerteses, però el *"Govern valencià està destinant ajudes només al sector turístic, canalitzant grans fons pressupostaris cap a parcs temàtics o campanyes turístiques i no cap a una indústria valenciana que ha de ser recolzada per tal d'adaptar-se al nou mercat i així poder sobreviure"*.

A més de ser xicotetes, les empreses de la comarca de l'Horta Sud presenten nivells baixos de capitalització i treball intensiu de mà d'obra. En sectors com el moble o mecànic hi ha poca inversió en investigació i desenvolupament, els treballadors estan poc especialitzats i poc preparats, la qual cosa és un entrebanc important per la internacionalització. Les empreses que venen a l'exterior moltes vegades no tenen xarxes de distribució pròpies o controlades, no adapten els productes a les característiques particulars dels països de destí i no elaboren una planificació estratègica i de màrqueting a mig i llarg termini.

Aquestes són algunes causes de la pèrdua de competitivitat internacional de les empreses de la comarca. Si analitzem els moviments internacio-

nals que han tingut les nostres empreses veurem que des de l'any 1971 les exportacions han augmentat considerablement. En els últims anys, sectors importants com ara l'automòbil o el sector agrícola han augmentat prou les exportacions. Però les importacions també han incrementat, des de 1995 al 2000 el creixement ha sigut importantíssim, després s'ha normalitzat un poc. Les importacions també són importants en el mercat exterior del nostre teixit empresarial.

MOBLE, EL MOTOR ECONÒMIC

El moble representa el 14% de l'ocupació industrial a la Comunitat Valenciana, ocupant prop de 50.000 persones que treballen en unes 4.000 empreses. La producció es concentra majoritàriament a l'Horta. Els països exportadors de moble de la Unió Europea són Alemanya, Itàlia, França, Regne Unit i Espanya. L'aportació de la Comunitat Valenciana al total de les exportacions del moble de la Unió Europea és del 29%, som la comunitat més exportadora dins del sector del moble, però els principals mercats d'importació són Xina i Indonèsia. Els factors estructurals que expliquen la recessió del sector del moble valencià són l'evolució negativa generalitzada del comerç mundial, ja que ha hagut una baixada de la dinàmica en els darrers anys, així com el creixement de les exportacions dels països emergents entre els que destaca Xina. Aquest país asiàtic és un dels majors productors i exportadors de moble del món. La qualitat i el disseny dels seus productes milloren amb rapidesa, encara que no arriba als nivells dels mercats més desenvolupats i no tenen una imatge de marca sòlida.

Segons un informe de la Cambra de Comerç de València, les empreses de l'Horta Sud dedicades al moble són empreses flexibles amb capacitat per adaptar-se a noves situacions, que tenen consciència en invertir en investigació, i gran quantitat d'elles estan

molt especialitzades en productes de marca i tenen vocació emprenedora. A més dels aspectes positius, l'informe també fa una relació dels punts dèbils del moble. El primer d'ells és que els costos de la mà d'obra són poc competitius, també falten xarxes de distribució, es dona una atomització sectorial i falta concentració perquè el sector tinga una mitja empresarial òptima. A més, tecnològicament les empreses de l'Horta Sud depenen de proveïdors estrangers. Així, per exemple, la maquinària és alemanya o italiana. Com afirma Vicent Martínez, les empreses del moble presenten "un estil de producte, una única línia d'acció, hi ha poca capacitat per diferenciar les diferents ofertes de les empreses. En altres països són capaços de diferenciar-se entre ells".

VITALITAT DE LA CONSTRUCCIÓ

A més del sector del moble, en els darrers anys a l'Horta Sud té un gran dinamisme la construcció. Existeixen 2.097 empreses relacionades directament amb aquesta activitat. També en els últims temps destaquen les empreses relacionades amb els serveis socials prestats a la comunitat amb un increment de 236 empreses en els tres últims anys. I és que en el que portem de segle XXI el sector terciari ha experimentat un augment destacat en el conjunt de l'economia comarcal a causa del desenvolupament del sector públic i la saturació del sòl a la ciutat de València, fet que ha obligat a ocupar espais de municipis de la comarca per ubicar nous serveis que abracen tota l'àrea metropolitana.

Les fàbriques de moble s'han vist obligades a modernitzar les seues estructures per fer front a la crisi.

ESTRUCTURA EMPRESARIAL DE L'HORTA SUD

ACTIVITATS EMPRESARIALS	Nº EMPRESES	%
Activitats d'extracció de minerals no metàl·lics	28	0,15
Indústria manufacturera (alimentació, begudes, tèxtil, metal·lúrgia, mobles, paper, maquinària, calçat, tabac, material electrònic, informàtic i transport, química, confecció, papereria, fabricació d'aparats de TV...)	4.950	28,12
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	19	0,10
Construcció	2.097	12,07
Hostaleria	1.329	7,65
Transport, emmagatzement i comunicacions	945	5,36
Assegurances i intermediació financera	119	0,67
Activitats immobiliàries i serveis empresarials (immobiliàries, lloguer maquinària, informàtica, investigació i desenvolupament)	1.187	6,74
Administració pública, defensa i seguretat social	222	1,28
Educació	600	3,45
Activitats sanitàries i veterinàries i serveis socials	286	1,65
Activitats de sanejament públic	12	0,07
Activitats associatives	69	0,40
Activitats recreatives, culturals i esportives	200	1,15
Activitats diverses de serveis personals	422	2,43
Llars que ocupen a personal domèstic	6	0,03
Altres empreses no classificades	352	2,03
TOTAL	17.598	100

Mancomunitat de l'Horta Sud. Estudi socioeconòmic de la comarca de l'Horta Sud (any 2002) realitzat per l'Agència Comarcal de Desenvolupament Local.

La venda de productes il·legals, la inexistència de permisos o de factures o l'incompliment dels horaris comercials, són algunes de les irregularitats que més denuncien empresaris i comerciants respecte dels productes asiàtics.

Molts rajolars tradicionals han desaparegut en no adaptar-se als nous temps.

ALTERNATIVES PER A SUPERAR LA CRISI

Les empreses valencianes han d'afrontar la crisi amb una visió estratègica. La Cambra de Comerç de València fa les següents recomanacions:

- Convertir-se en proveïdor especialista de grans distribuïdors.
- Convertir-se en especialista en canals tradicionals a través d'una estratègia de diferenciació sostenible.
- Integració cap a la distribució.
- Invertir més en formació dels recursos humans (treballadors i quadres directius), en I+D i en marques de qualitat.
- L'Administració autonòmica i estatal ha de donar suport a les empreses pel que fa a l'adaptació de l'oferta als sectors de qualitat, el disseny d'una oferta apropiada a les empreses segons el seu nivell d'internacionalització, fomentant les ajudes per a millorar la competitivitat i potenciant la cooperació empresarial.

INCREMENT DEL SECTOR TERCIARI

L'actual tendència es dirigeix cap a la terciarització. L'activitat comercial és molt important a l'Horta Sud, amb 4.122 comerços dels que un 64% correspon al comerç minorista i un 46% al majorista. L'hostaleria és el tercer sector en importància amb 1.329 establiments, seguit del sector del transport, distribució i logística amb 945 empreses.

COMPETÈNCIA XINESA

Però aquest sector és apetitós per a Xina. Cada vegada més als municipis de l'Horta Sud veiem restaurants, comerços i magatzems regentats per xinesos. Compren o lloguen locals, obrin tendes, venen barat, fan la competència als comerciants tradicionals. Els comerciants se senten indefensos i amenaçats. Encara que no hem de generalitzar, parlen d'establiments que alcen persiana sense llicència d'obertura, de negocis intermitents, de lloguers sorprenents i, sobretot, de falta de control. Segons un forner d'Alaquàs, les inspeccions no arriben als establiments xinesos: "A mi a la setmana d'haver obert, Hisenda em

va inspeccionar. Per què no els inspeccionen també a ells que venen croissants al tot a cent?". Aquesta sensació que es pot viure al marge és el que més revolta als comerciants: "Si vols que no et demanen res, hi ha una manera: ser il·legal. Si no et dones d'alta, no existeixes i ja està". Sobretot el que hi ha és impotència: "Com puc competir amb un que no té fiscalitat?", es pregunta un empresari de Xirivella (els noms, en un tema com aquest, sempre demanen no esmentar-se): "Encara que carreguen menys beneficis sobre el producte que la gent d'ací, tenen uns marges de guanys altíssims: sense pagar l'IVA, compren en negre, sempre al comptat, ni mòduls, sense donar d'alta els treballadors i comprant el producte barat, sempre surten els comptes!". Per què no hi ha controls?. Continua l'empresari: "Enganxar-te a tu, de qui tenen totes les dades, és més fàcil que eixir a caminar pels carrers i polígons i mirar què hi ha. Com que no consten, no hi ha inspeccions". La venda de productes il·legals, (còpies que arriben a Europa quinze dies o un mes després de l'original, objectes sense etiquetatge...), la inexistèn-

L'hostaleria, sobretot els restaurants, s'ha convertit en un sector puixant.

Per afrontar amb èxit aquests canvis les empreses de l'Horta Sud han de seguir estratègies, com per exemple convertir-se en proveïdores especialistes de grans distribuïdores amb productes amb un valor afegit: el servei i la qualitat.

cia de permisos o de factures o l'incompliment dels horaris comercials, són algunes de les irregularitats que més denuncien empresaris i comerciants respecte dels productes asiàtics. Antonio Martínez, empresari del sector metal·lúrgic a Alaquàs, diu que la situació actual és més alarmant del que molts pensen. Coneix empresaris que han hagut de tancar les seues indústries, i fins i tot molts han quedat endeutats. *"Els nostres preus no poden competir amb els productes extremadament barats arribats de la Xina, els productes xinesos són de mala qualitat i no compleixen les normes de seguretat que estableix la llei, els organismes europeus o nacionals haurien de regular aquesta producció incontrolada"*, afirma.

Davant aquesta situació, grans empreses que utilitzen en una important quantitat de mà d'obra han tancat les fàbriques situades a la comarca per tal de situar-les a països on la mà d'obra és molt més barata. És el cas de l'empresa de roba Sáez Merino de Torrent, que s'ha traslladat a Marroc. Ana Morantín era una treballadora d'aquesta fàbrica, ara s'ha quedat a l'atur. Comenta que no és rendible

per l'empresa tenir treballadors a Torrent, *"per la quantitat de diners que jo cobrava, al Marroc treballen tres persones"*.

PALMITOS

Una de les indústries artesanals més afectades per les importacions xineses ha estat la producció de ventalls, els populars palmitos, que concentra la major part de la seua producció a Aldaia. Els palmiters han hagut de crear la marca de qualitat "Abanicos Españoles Artesanos" per a diferenciar-se clarament dels seus competidors oferint ventalls d'alta qualitat.

TECNOLOGIA I QUALITAT

Des de la Cambra de Comerç s'aconseja que les empreses s'adaptin als canvis que està patint l'economia. Per afrontar amb èxit aquests canvis les empreses de l'Horta Sud han de seguir estratègies, com per exemple convertir-se en proveïdores especialistes de grans distribuïdores amb productes amb un valor afegit: el servei i la qualitat.

Una altra estratègia seria la de ser especialistes en canals tradicionals i diferenciant-se mitjançant el disseny, la

El 12% de les empreses de l'Horta Sud es dediquen a la construcció.

La Mancomunitat de l'Horta Sud ha donat el primer pas posant en marxa algunes accions per a fer front al problema. Els passats 11 i 15 de novembre va organitzar les VII Jornades de Desenvolupament Comarcal, on diversos especialistes de l'empresa, els sindicats i l'Administració analitzaren aquesta problemàtica i posaren en comú algunes alternatives.

marca i la innovació. Això requereix un esforç comercial i de màrketing especialitzat que recolze la professionalització del canal tradicional. També seria eficaç la diversificació cap a sectors relacionats de major contingut tecnològic.

En l'àmbit internacional cal buscar un model més sòlid que la simple exportació. Haurien de crear-se xarxes de distribució pròpies o controlades amb una clara política d'orientació al mercat, i al mateix temps, aprofitar les possibilitats que s'obren amb la multilocalització de les activitats de la cadena de valor.

Per millorar la competitivitat de les empreses comarcals en el nou marc internacional, a més, haurien de potenciar-se les polítiques d'I+D amb especial atenció a la diversificació

dels productes d'exportació i al seguiment de les falsificacions.

L'empresa de pintures Blatem de Torrent és un exemple d'empresa comarcal que està enfrontant la globalització amb estratègies molt efectives. Blatem ha apostat per la tecnologia per competir amb grans empreses de tot el món. Encara que es tracta d'una empresa familiar xicoteta, la major part dels seus treballadors estan qualificats, són enginyers, químics... que investiguen i apliquen les últimes tecnologies en l'elaboració d'unes pintures de primeríssima qualitat. En poc temps Blatem obrirà una fàbrica a Xina, amb la tecnologia valenciana produirà allí per vendre als xinesos, aquesta empresa ha aconseguit donar-li la volta a la qüestió xinesa i està obrint mercat al país que més perjudica econòmicament a la nostra economia comarcal.

LLUITA CONTRA LA CRISI

L'informe de la Cambra de Comerç de València no sols ha alertat de la crisi als agents socials i econòmics valencians, també proporciona algunes receptes per a superar la situació. La Mancomunitat de l'Horta Sud ha donat el primer pas posant en marxa algunes accions per a fer front al problema. Els passats 11 i 15 de novembre va organitzar les VII Jornades de Desenvolupament Comarcal, on diversos especialistes de l'empresa, els sindicats i l'Administració analitzaren aquesta problemàtica i posaren en comú algunes alternatives.

D'altra banda, la Mancomunitat ha encetat un programa de inserció laboral per a majors de 45 anys desocupats procedents dels sectors tradicionals. A més a més, la Unió Europea ha aprovat la concessió a la mancomunitat d'una subvenció d'16 milions d'euros per a finançar fins l'any 2007 un programa d'ocupació i igualtat per a les dones de la comarca. Un programa que pretén fomentar la formació ocupacional i iniciatives professionals i empresarials per a dones. ■

Fàbrica de taulers.

Operari de neteja.

Treballador del moble.

L'Horta Sud: terra d'arròs

FRANCESC MARTÍNEZ

Llaurador en un camp d'arròs d'Alfàfar. (F. Martínez)

L'arrossar configura un paisatge singular a l'Horta Sud, al voltant de l'Albufera. Aquest espai agrari conforma també una cultura, una economia i una manera de viure. El Parc Natural de l'Albufera camina de la mà de l'arròs, l'un no existiria sense l'altre, i la conjunció entre els dos acaba convertint-se en un bé paisatgístic que cal protegir.

L'arròs és l'aliment bàsic de 3.000 milions de persones al món. Per aquesta raó l'ONU va decidir declarar el 2004 Any Internacional de l'Arròs amb el lema *Arròs és vida*. La FAO, organisme de l'ONU per l'agricultura i l'alimentació, ha coordinat aquesta efemèrides amb l'objectiu que siga catalitzador de polítiques nacionals que impulsen el cultiu de l'arròs dins d'una agricultura sostenible. L'ONU ha recordat que aquest producte cal protegir-lo perquè pot contribuir a pal·liar la fam en el futur.

Aquesta celebració ha servit per a reforçar el lligam dels valencians i valencianes amb l'arrossar i per a plantejar-nos noves polítiques de suport a aquest cultiu en el marc de la Unió Europea. Però cal destacar que els objectius conservacionistes de l'ONU ja fa alguns segles que es duen a terme als pobles del voltant de l'Albufera, on hi ha unes 14.000 hectàrees d'arrossar repartides entre València i les comarques de l'Horta Sud i la Ribera Baixa. La història dels pobles de l'Horta Sud ubicats a la vora

L'arrossar ocupa 14.000 hectàrees a l'Albufera.

Set pobles de l'Horta Sud estan integrats al Parc Natural de l'Albufera. (Mapa IDECO).

del llac està lligada indestriablement al cultiu de l'arròs. Hi ha set pobles de la comarca on es cultiva aquesta planta gramínia. Són Silla, Beniparrell, Albal, Catarroja, Massanassa, Alfafar i Sedavi.

El paisatge agrari d'aquests pobles està impregnat per l'olor i la cultura de l'arròs. I també la idiosincràsia dels seus habitants. Passejant pels ports de Catarroja i Silla, o pel barri del Tremolar d'Alfafar, veus amb un encís mut com es barregen encara la tradició, la gastronomia i l'economia moderna en un tot lligat al voltant de l'arròs. Al setembre, durant la sega, en l'ambient es respira la picantor de la palla d'arròs. I en gener, quan els llauradors fan el *fanguieg* dels camps,

pots escoltar a distància l'aletieg de milers de garses i gavines sobrevolant els tractors a la recerca voraç dels aliments que ixen de la terra. I barrejats entre camins, sèquies i motors d'aigua trobem encara intactes restes de vells calafats, barquets albuferencs abraçats a l'oneig del canal, xarxes i monots de pescadors penjats a les perxes; i antigues eres d'assecar arròs convivint amb modernes sitges i robustes recol·lectores d'acer. I com no, restaurants de cuina popular flanquejats per l'ombra de veles llatines ancorades a les seues barques.

I en la memòria més recent, movent-se en un escenari que es resisteix a desaparèixer, hem conegut a alguns homes i dones de l'Albufera lligats fins fa pocs anys a antics oficis ancestrals. Homes com els calafats de Catarroja Vicent Pascual i Antonio Mayo, dos artesans constructors de barquets i barquetots, les populars barques que antigament travessaven els canals de l'Albufera carregades de garbes d'arròs. I alguna venedora ambulante de llises i anguiles al crit de Peixet vivet! O veterans pescadors de Catarroja i Silla com Salvador Fortea (*el Moro*), José Ferrer (*el tio Pepe de la barraca*), Salvador Soria i Filiberto Mas, entre d'altres. I navegants en barques de vela llatina com Francisco Guillem Sanleón (*Paco Rabosa*), els germans José i Faustí Martí Villanueva (*els Sulemes*) i son pare Vicent Martí Martínez (*el tio Sulema*). I l'antic barquer arrosser Francisco Gil de Silla, avui convertit en el campió de la 1ª Regata Autònoma de Vela Llatina celebrada a l'Albufera en 2001. I vells llauradors que conegueren el cultiu manual de l'arròs, quan l'arròs es segava amb corbella, es llaurava en cavall i es trillava a l'era en trilladores de fusta. Com ha canviat tot... En els nostres dies totes aquestes faenes les fan tractors i recol·lectores.

I si ens endinsem en el Tremolar, ací sembla que el rellotge del temps s'ha parat. En aquest poblat situat a la vora de l'Albufera encara queden racons que evoquen els paisatges des-

L'arrossar valencià es concentra principalment en l'Albufera, declarada parc natural en 1986 per la Generalitat Valenciana. El Parc ocupa una superfície total de 21.120 hectàrees, de les quals unes 14.000 es dediquen al cultiu de l'arròs.

crits per Vicente Blasco Ibáñez. Viuen 50 veïns envoltats d'arròs i d'aigua, i es conserva un antic port mig desga-vellat i un vell molí dels Trénor. Un món rural i pausat que hui resulta quasi anacrònic enfront el vertigen industrial i el bullici comercial de València i els pobles de l'Horta Sud.

UN ARROSSAR LLIGAT AL PARC

L'arrossar valencià es concentra principalment en l'Albufera, declarada parc natural en 1986 per la Generalitat Valenciana. El Parc ocupa una superfície total de 21.120 hectàrees, de les quals unes 14.000 es dediquen al cultiu de l'arròs. Des de 1990 el Parc està inclòs en la llista de zones humides d'importància internacional del Conveni RAMSAR, i des de 1991 figura en les Àrees d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA).

L'any 2004 s'ha donat un pas decisiu per a la preservació de l'Albufera amb l'aprovació del Pla Rector d'Ús i Gestió del Parc de l'Albufera (PRUG) pel Govern valencià. El Pla Rector garanteix l'activitat arrossera "*pel seu interès ecològic, social, econòmic i cultural*", i considera al llaurador com a conservador i no com a enemic. El PRUG reconeix allò que històricament

La neteja de les males herbes es fa encara a mà. (I. López)

La complicitat entre el llaurador i el parc arriba fins al punt d'establir pràctiques que ajuden a la conservació de la flora i la fauna.

s'ha constatat: el cultiu de l'arròs és imprescindible per al manteniment de l'Albufera. Per això s'ha declarat l'arrossar terra no urbanitzable. Una iniciativa ben acollida pels llauradors, tal com han manifestat el president de la Unió de Llauradors, Joan Brusca, i el vicepresident del Consell Regulador de Denominació d'Origen Arròs de València, José Antonio Claver.

Els llauradors del parc han sigut acusats repetidament pels ecologistes de contaminar el Parc amb productes químics usats per al cultiu de l'arròs. Però amb el pas dels anys els arrossers han adquirit una major consciència ambiental. El llaurador avui està fent un gran esforç per a mantindre l'ecosistema. El subministrament d'aigua de regadiu per al conreu de l'a-

rròs és fonamental per a la renovació de l'aigua del llac. A més, l'arrossar proporciona importants recursos alimentaris i un hàbitat ideal per als milers d'aus aquàtiques que viuen a l'Albufera. El cultiu de l'arròs funciona com a depurador de les aigües del Xúquer i el Túria que arriben a la llacuna a través dels sobrants de les sèquies, fonamentalment les de Favara, Oro i Reial del Xúquer. Els camps d'arròs filtren l'aigua i aquesta arriba al llac oxigenada. Parc i arrossers són dos elements sinèrgics. Els problemes de contaminació del llac provenen més dels abocaments d'aigües residuals urbanes i industrials.

La complicitat entre el llaurador i el parc arriba fins al punt d'establir pràctiques que ajuden a la conservació de

la flora i la fauna. El *fanguieg*, per exemple, és un sistema d'eliminació de males brosses amb tractors que van remouent la terra humida, d'on afloren amfibis i invertebrats que serveixen d'aliments per a les aus aquàtiques. L'arrossar és un rebost per a les aus de l'Albufera. Altra pràctica bona per al Parc Natural és deixar els camps inundats durant uns mesos (els coneguts "lluents"), la qual cosa afavoreix l'arribada d'aus, renta la terra i augmenta la làmina d'aigua de la llacuna fins convertir-se camps d'arròs i llac en un mateix cos, en un espectacular lluent platejat. Un color que canvia a verd en primavera i estiu (període de plantació i creixement de la planta) i a ocre en setembre, el mes de la sega.

Procés mecanitzat de la sega de l'arròs amb recolectora.

L'arròs es buida a l'era.

Secat mecànic de l'arròs.

Operari movent el gra.

Control d'humitat.

Envasament final.

La marca Arròs de València es caracteritza per presentar al centre del gra "la perla de l'arròs", una acumulació de midó que permet absorbir el sabor dels ingredients que l'acompanyen en la seua cocció, adaptant-se perfectament a la gastronomia de la nostra terra.

ARRÒS AMB DENOMINACIÓ D'ORIGEN

Però l'element que està donat major projecció comercial a l'arròs albuferenc ha estat la declaració de la Denominació d'Origen Arròs de València, que té un consell regulador dependent de la Conselleria d'Agricultura i Pesca. Aquest organisme (integrat per una trentena de municipis entre els que figuren set de l'Horta Sud) certifica i empara l'origen de qualitat de l'arròs amb varietats locals de gran riquesa culinària: *bahia*, *bomba* i *sénia*. Els pobles de l'Horta Sud amb més producció d'Arròs de València són Silla, Catarroja, Alfafar i Massanassa. Aquest últim municipi compta amb la cooperativa arrossera de Sant Pere, que aglutina també llauradors d'Alfafar, Albal i Catarroja, i que juntament a les cooperatives de Silla i Sueca són les majors productores.

La denominació d'origen garanteix que la classificació i envasament de l'arròs es fa en plantes autoritzades, una obligació que evita la vella pràctica de mesclar l'arròs albuferenc amb altres arrossos de fora del parc. La

marca Arròs de València es caracteritza per presentar al centre del gra "la perla de l'arròs", una acumulació de midó que permet absorbir el sabor dels ingredients que l'acompanyen en la seua cocció, adaptant-se perfectament a la gastronomia de la nostra terra. De fet, l'arrossar ha marcat la cultura gastronòmica de l'Horta. La cuina popular ha donat plats bastants gustosos i famosos, com ara la internacional paella, l'arròs al forn. I, com no, l'arròs amb fesols i naps que sol anar acompanyat d'au albuferenca.

L'arròs de l'Albufera reuneix unes característiques organolèptiques concretes que el diferencien d'altres arrossos de l'Estat i dels asiàtics. Les característiques organolèptiques venen definides per la temperatura, la terra i la circulació de l'aigua. El sòl de la marjal és una zona de sedimentació al·luvial dels rius Túria i Xúquer. Els sediments dipositats tenen un alt contingut de minerals que proporcionen una nutrició molt completa a la planta de l'arròs. A més a més, durant la maduració de l'arròs, a la primavera i a l'estiu, les temperatures de l'Albufera es mantenen per dins de 14 a 24°C i les aigües circulen per dintre dels camps, fet que impedeix l'escalfament de la planta. Aquestes condicions tèrmiques afavoreixen la polinització i, per tant, la configuració d'un gra més dur i gros que li dona una gran qualitat culinària.

CRISI DE SOBREPDUCCIÓ

Però malgrat aquesta marca de qualitat, l'arròs albuferenc té problemes de mercat. La campanya arrossera 2004 ha estat marcada per dos cares ben diferents. Actualment l'oferta supera a la demanda. D'una banda una bona collita (120 milions de quilos) i una òptima qualitat del gra. Però el preu ha anat a la baixa, sobretot a causa de l'aplicació de l'OCM europea, que ha disminuït les ajudes a la producció, així com per comportaments especulatiu poc ètics d'alguns molins. Aquest fet ha estat denunciat per les cooperatives de Silla i Massanassa.

En l'actual conjuntura cal dissenyar estratègies que asseguruen la supervivència de l'arrossar: Juntament a l'aposta per una qualitat diferenciada dins de la Denominació d'Origen, i aprofitant també la protecció que fa el PRUG de l'arrossar, cal aconseguir ajudes de la Unió Europea no tant orientades a la producció sinó més bé incrementar la subvenció agroambiental, ja que es tracta d'un cultiu integrat en un parc natural de la xarxa del Conveni RAMSAR. És a dir, es tracta també de lligar el futur del Parc i l'arrossar als programes ambientals europeus, una vella reivindicació dels arrossers valencians que esperem es faça prompte realitat.

Motor del Tancat del Comú (Silla) amb el seu antic fumeral.

D'ÀSIA A L'HORTA A TRAVÉS DELS ÀRABS

L'origen de l'arròs és asiàtic. El seu cultiu arribà a la península ibèrica al segle VII a través dels àrabs, i posteriorment es va expandir a França i Itàlia. A València va començar a cultivar-se en els aiguamolls de l'Albufera, és a dir en l'antiga marjal o zona pantanosa dessecada artificialment per a la implantació d'arrossars. L'arròs tingué la seua època daurada a finals del segle XIX i les dos primeres dècades del XX. L'any 1880 hi havia 30.000 hectàrees d'arrossar al País Valencià. A finals de la dècada de 1930 l'arròs deixa de ser el rei del regadiu valencià i perdé terreny a favor de la taronja. En la campanya arrossera de 2002-03 arribaren a cultivar-se 14.211 hectàrees, principalment al Parc Natural de l'Albufera. Actualment viuen directa i indirectament unes 6.000 famílies de l'economia de l'arròs. En 2004 Espanya era després d'Itàlia el productor més important de la Unió Europea. L'estat espanyol produeix anualment unes 800.000 tones d'arròs. Les zones productores, a més de l'Albufera de València, són el Delta de l'Ebre, la zona de Don Benito a Extremadura, les maresmes del Guadalquivir de Sevilla, la comarca de Calasparra de Múrcia i algunes zones disperses d'Aragó, Navarra, Castella-Lleó, La Rioja i Castella-La Manxa. Les tres zones arrosseres principals són Sevilla, València i el Delta de l'Ebre. Actualment la producció arrossera valenciana representa el 25% de la producció total de l'Estat. Dins del Parc de l'Albufera els pobles amb més producció són Sueca, Sollana, Silla i Catarroja.

Antigament l'arrossar es llaurava amb cavall. (R. Martínez)

El llaurador usava entauladores de fusta per a nivellar la terra. (R. Martínez)

ARROSSAR DE "TANCAT" I DE "TERRES ALTES"

L'arrossar de l'Albufera té dos sectors ben diferenciats. Per una banda els "tancats", arrossars situats al litoral del llac on la inundació dels camps depén del nivell de la llacuna. D'altra banda l'arrossar de terres altes que envolta el sector anterior, inundat principalment d'aigua procedent del Xúquer i Túria. Els "tancats" es van guanyar l'Albufera amb els històrics aterraments, que van minvar el llac en unes 10.000 hectàrees. Aquest fenomen es va desenvolupar fonamentament durant la segona meitat del segle XIX i les tres primeres dècades del XX. A Catarroja i Silla els aterraments van moure l'economia agrària local durant molts anys. L'últim tancat de Catarroja fou el de la Pipa, l'any 1918. Actualment encara viuen alguns vells barquers que en la seua infantesa ajudaren als seus pares a fer "tancats". Els aterraments han quedat immortalitzats en la literatura de la mà de Blasco Ibáñez en la novel·la *Cañas y Barro*. I a principis del segle XX van ser motiu d'un acalorat debat social i polític. El diari *El Pueblo*, fundat per Blasco Ibáñez, es va destacar per la denúncia sistemàtica dels aterraments i exigia a les autoritats de

Antiga barca del Port de Catarroja en procés de reparació.

l'època que posaren fi a aquesta pràctica. A partir de 1927, en cedir el rei Alfons XIII la propietat del llac a l'Ajuntament de València, els aterraments anaren disminuint fins la seua prohibició total en els anys cinquanta.

AIGUA EN MOVIMENT

El sistema actual de cultiu de l'arròs és una herència del segle XIX que s'emmarca dins d'una autèntica cultura de l'aigua. En l'últim terç del dinou s'introdueixen les màquines d'elevació d'aigua (els motors d'aigua), amb les quals es podia regar i desaiugar els camps d'arròs sense dependre exclusivament -com abans- de la inundació natural de l'Albufera, que es feia amb el tancament de les goles. Els motors d'aigua augmentaren la capacitat productiva i propiciaren l'aparició de comunitats de regants per tot arreu. Aquest sistema perdura avui, amb l'única diferència que abans els motors funcionaven amb carbó i ara amb energia elèctrica, d'ací que molts d'ells encara conserven el vell fument. Alguns d'aquests motors estan ubicats en un bell entorn natural, com per exemple les Turbines d'Alfàfar, el Tancat del Comú de Silla o la Pipa de Catarroja.

Els motors són autèntics reguladors del nivell d'aigua de l'arrossar. En primavera inunden els camps per a la plantà, que té lloc en maig. Aquest nivell es manté pràcticament inalterable però amb aigua renovada fins a l'estiu, quan l'arròs ja ha madurat. Unes setmanes abans de la sega (que es fa a setembre) el pro-

El cultiu de l'arròs és una autèntica cultura de l'aigua.

cés canvia i els motors desaiugen els arrossars per a facilitar l'entrada de les recol·lectores als camps, unes màquines que seguen i trillen l'arròs al mateix temps, estalviant milers de jornalers que anys enrere es concentraven als pobles de l'Albufera durant la plantà i la sega.

UN FUTUR TAMBÉ LLIGAT AL XÚQUER

Si bé el PRUG lliga indiscutiblement el futur de l'arròs al de l'Albufera, la supervivència de tot el Parc Natural (incloent l'arrossar) està unida al destí del Xúquer. La sèquia Real del Xúquer és l'artèria fonamental del llac amb els seus sobrants i filtracions als aqüífers, fins el punt que l'Albufera és una mena d'estuari del riu. Durant els últims 250 anys, el cabal del Xúquer s'ha mantingut sense variacions substancials. Però a partir de finals de la dècada de 1980 han anat minvant els cabals per les necessitats d'aigua dels nous regadius i de la indústria. Segons Acció Ecologista Agró, la situació encara pot empitjorar ja que el Pla Hidrològic Nacional preveu en la conca del Xúquer nous cabals per al transvasament Xúquer-Vinalopó i noves transformacions agràries a Castella-La Manxa. Si les actuacions previstes es duen endavant sense garantir prèviament cabals suficients per a l'Albufera, el llac es veurà abocat a una agonia de la que difícilment se'n podrà eixir.

Port de Silla, al fons els "lluents" dels camps d'arròs. (I. López)

LA CONTAMINACIÓ DE L'ALBUFERA, UNA ASSIGNATURA ENCARA PENDENT

Resulta recurrent denunciar-ho tantes vegades, però la dura realitat s'imposa. El verí que està matant l'Albufera són les aigües residuals industrials i urbanes que arriben diàriament per nombroses sèquies i tuberies no connectades a cap depuradora. El resultat tots els coneguem: una contaminació de les aigües que lluny de parar s'incrementa. El sistema de sanejament i depuració del Parc de l'Albufera iniciat en 1985 per la Generalitat i el Govern central ha resultat lent i insuficient. La pressió industrial i l'augment de la població de l'Horta Sud i la ciutat de València han fet insuficient la xarxa de sanejament que arriba al llac. Un exemple: des de 1998 han obert 1.164 noves indústries a la comarca, la qual cosa suposa un increment d'un 38% de l'activitat industrial. La solució passa per la construcció de més depuradores i col·lectors que separen les aigües pluvials de les residuals. El parc natural valencià més emblemàtic està agonitzant per a vergonya dels nostres governants, que no dubten en fer inversions milionàries i deficitàries en projectes turístics com Terra Mítica o la Ciutat de les Ciències. Resulta con-

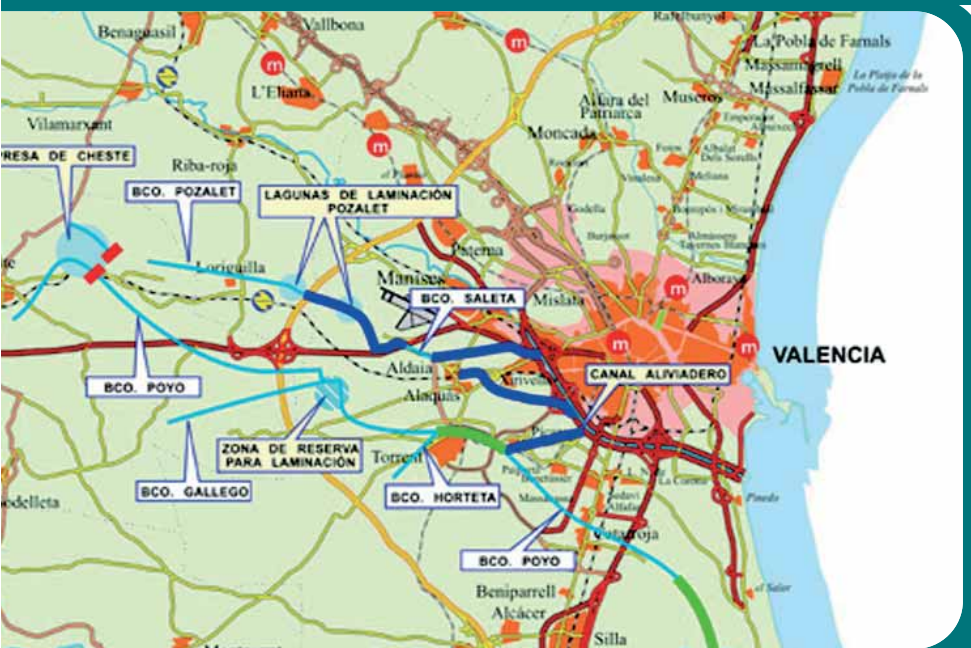

Sèquia contaminada de la marjal de Catarroja.

tradictori que l'Oceanogràfic de València albergue en els seus aquaris espècies en perill d'extinció de mars llunyans mentre a pocs quilòmetres, a l'Albufera, hi ha espècies autòctones en perill d'extinció que no gaudeixen dels mateixos privilegis.

La Confederació del Xúquer presenta un nou pla contra inundacions en la rambla de Poio

TOMÁS SANCHIS

Mapa d'actuacions de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer per a previndre inundacions a l'Horta Sud.

El nou pla de la CHX, que actualment està en fase d'exposició pública, substitueix a l'anterior projecte de canalització dels barrancs de la conca de Poio aprovat pel Govern en 1995.

La Confederació Hidrogràfica del Xúquer (CHJ) presentà en juliol de 2004 un nou projecte contra les riuades als municipis afectats per les inundacions de la rambla de Poio. Aquest barranc, també anomenat de Torrent o Xiva, rep altres rambles afluentes integrades dins de la mateixa conca, i per tant dins del projecte de la CHX. Es tracta dels barrancs de la Saleta, Pozalet, Gallego i Horteta. El nou pla de la CHX, que actualment està en fase d'exposició pública, substitueix a l'anterior projecte de canalització dels barrancs de la conca de Poio aprovat pel Govern en 1995. D'aquest antic projecte sols s'ha ex-

cutat el tram del barranc situat en els termes de Catarroja i Massanassa, dins també del Parc Natural de l'Albufera. L'esmentat projecte del 95 consistia en canalitzar tots els barrancs per a augmentar el cabdal i evitar inundacions, però es va trobar amb l'oposició de grups ecologistes que denunciaven que la canalització de tots els barrancs acceleraria l'aterrament de l'Albufera per l'arrossegament del fang de les avingudes d'aigua. Però com a contrapartida la majoria de pobles de l'Horta Sud són encara vulnerables a les riuades. I només cal recordar les últimes inundacions (anys 1983, 1989 i 2000) que provocaren

grans danys materials en vivendes, fàbriques i infraestructures de comunicació.

Ara, amb el nou projecte, la CHX proposa una solució més sostenible amb l'Albufera. Per això va presentar les noves propostes als setze ajuntaments de la conca de Poio més afectats, així com als representants del Parc Natural de l'Albufera, Acció Ecologista Agró i la plataforma "Per un Barranc Viu". Els municipis afectats són Alaquàs, Aldaia, Catarroja, Xest, Xirivella, Xiva, Godella, Massanassa, Paiporça, Picanya, Riba-roja de Túria, Torrent, Quart de Poblet, Loriguilla, Mislata i València.

Obres actuals de canalització del barranc de Poio als termes de Catarroja i Massanassa.

En el nou document presentat, la Confederació proposa una solució integral contra inundacions en la que estiguen d'acord totes les poblacions afectades i que siga compatible amb la preservació del Parc Natural de l'Albufera.

En el nou document presentat per la Confederació, la CHX proposa una solució integral contra inundacions en la que estiguen d'acord totes les poblacions afectades i que siga compatible amb la preservació del Parc Natural de l'Albufera.

Les actuacions proposades per la Confederació son les següents:

1. Actuacions en capçalera. Presa de Xest. Construcció d'una presa que regularia els cabdals procedents de la conca alta de Poio i Pozalet aigües amunt de Xest. Per a açò es farien dos dics (un a cada barranc) que desaiuarien al llit de Poio, cosa que reduiria el cabdal d'aigua en el Pozalet i també en el Poio per l'efecte de laminació del propi embassament.

2. Barranc del Pozalet. Es planteja l'adequació del barranc des del seu encreuament amb el By-Pass, ja que quan es donen pluges intenses en esta zona s'inunda el polígon industrial de l'Oliveral. L'actuació consisteix en l'execució d'un parc amb funció de llac de laminació aigües amunt del By-Pass, punt a partir del qual s'executaria una via verda d'uns 30 metres

d'amplària que acabaria en un parc i que actuaria com a llacuna d'acumulació en cas d'avinguda. Aquest corredor verd quedaria integrat paisatgísticament en l'entorn, minimitzant l'impacte ambiental.

3. Barranc de la Saleta d'Aldaia. En l'actualitat es troba definit des de la seua intersecció amb l'autovia Madrid-València (A-3) i travessa la localitat d'Aldaia, que s'inunda cada vegada que es produeixen avingudes per pluges torrencials. Es plantegen diverses actuacions (construcció de grans col·lectors) amb l'objectiu de derivar el cabdal de la Saleta fins al nou llit del Túria, situat al terme de València. Així mateix, el llit del barranc existent actualment a Aldaia s'utilitzarà sols per a recollir els cabdals pluvials de la pròpia població i se li donaria continuació aigües avall de la població mitjançant una via verda de nou traçat.

4. Rambla de Poio. Confluència amb el barranc de Gallego. S'ha delimitat l'àrea de major risc d'inundació per a la seua reserva com zona de laminació natural, el seu efecte és la re-

ducció de cabals punta a partir de l'esmentat punt.

5. Rambla del Poio al seu pas per Torrent, Picanya i Paiporta: La Rambla del Poio, aigües avall de la seua confluència amb el barranc Horteta, es troba encaixada i perfectament definida, per tant no existeixen problemes potencials d'inundacions. Així i tot, per a evitar l'afluència mínima de cabals a l'Albufera es proposa un canal "aliviaderon al terme de Picanya, el qual vessaria aigua del barranc al nou llit del Túria.

OBRES ACTUALS

D'altra banda, en l'actualitat es troba en execució el denominat "Projecte de restitució i adaptació dels llits naturals dels barrancs Poio, Torrent, Xiva i Pozalet", concretament el tram que afecta al municipi de Paiporta fins a 4 quilometres abans de la desembocadura del barranc a l'Albufera, als termes de Catarroja i Massanassa. Esta actuació suposa una inversió de 19.770.956 euros (subvencionats en un 85% per els Fons de Cohesió Europea) i està prevista la seua finalització en abril de 2005. ■

Antonio Baixauli

“El futur del sector del moble a l’Horta Sud està en la formació i la innovació”

CRISTINA VALERO TORTAJADA

Antonio Baixauli

La vida d'Antonio Baixauli Planells, fabricant de mobles nascut a Sedaví, ha estat lligada sempre a l'empresa i a la vertebració de l'empresariat del moble. Baixauli és actualment president de la Federació Espanyola d'Empresaris i Industrials del Moble. Durant 16 anys ha estat president de la Federació Valenciana del Moble i la Fusta de la Comunitat Valenciana (Fevama), alhora que ha impulsat també la Confederació Empresarial Valenciana i la Fira de València.

Què ha representat per vostè estar al front de Fevama, un organisme tan important en l'economia valenciana, el sector del moble que té actualment més de 4.000 empreses i dona treball directe a 45.000 treballadors?

Per a mi ha sigut un repte i un honor estar al capdavant de Fevama durant tant de temps. El nostre sector té molts fronts oberts i per poder superar-los és fonamental comptar amb una vertebració i una forta cohesió empresarial. La unió i l'associacionisme empresarial són la millor manera d'aportar solucions concretes a problemes generals del sector. La unió ens fa més forts per a enfortir el nostre paper d'interlocució tant a nivell nacional com europeu. El principal objectiu de Fevama sempre ha sigut ser una Federació forta per donar al sector les eines necessàries per fer més competitives les empreses i per tant l'estructura

productiva, en qüestions tan importants com la internacionalització, la incorporació de les noves tecnologies de la societat de la informació, el medi ambient, la formació i la millora de la prevenció dels riscos laborals. En aquesta línia hem treballat sempre.

Quins reptes han estat al punt de mira durant la seua presidència?

Fevama és el punt de trobada de tot el sector de la fusta i el moble de la Comunitat Valenciana, integrada per las associacions empresarials del moble, fabricants de taulers, elaboradors de xapes, comerciants del moble i les organitzacions empresarials d'Alicant i Castelló. Fevama sempre ha primat l'objectiu de dotar col·lectivament al sector d'aquells serveis, que per la seua xicoteta dimensió, les empreses no poden assumir. La qualitat i el disseny, la I+D, la formació i el medi ambient han sigut qüestions prioritàries per Fevama.

Quins projectes més importants ha impulsat Fevama?

D'entre totes les iniciatives que han sigut impulsades i creades per Fevama, jo destacaria la creació de l'Institut Tecnològic Aidima i la societat mixta Rimasa per la retirada i el tractament de residus. L'objectiu que hi ha en marxa ara és la consolidació definitiva del Centre Integral de Formació que s'està construint a Catarroja. Es tracta d'un centre estratègic, ja que la comarca de l'Horta Sud és el punt més important d'Espanya pel que fa a fabricació i exportació de mobles. El futur del nostre sector passa per la formació i la innovació. És en aquesta línia en la que sempre hem treballat, perquè les empreses agafen el tren tecnològic i assumisquen la innovació com una qüestió interna a la pròpia empresa, que se centren menys en la producció i més en les noves demandes del mercat, que uti-

litzen més la subcontractació productiva i les aliances i la cooperació estratègiques, que desenvolupen una política de màrketing i imatge, que afavorisca el posicionament dels nostres productes en l'exterior.

Què és el més urgent que necessita la fusta i el moble valencià?

Crec que tots sabem que no estem vivint una situació conjuntural, que ja és familiar sentir parlar de països emergents, deslocalització productiva, I+D, nous formats comercials, capital intel·lectual... Crec que necessitem fixar objectius estratègics en les nostres empreses, que, segurament, ens conduiran a reconèixer que necessitem un nou concepte de negoci. Hem de donar un salt qualitatiu, no podem ésser només fabricants de mobles, hem de produir bens i serveis de l'hàbitat, amb un projecte d'empresa amb una filosofia pròpia. Cal començar a actuar com una empresa global, respondre a un entorn globalitzat.

Vol dir que l'individualisme tan típic de l'empresari valencià no és viable?

Ja no podem funcionar com empreses individuals i rivals, formem part d'una cadena productiva. El proveïdor ha de guanyar presència en la fabricació, amb innovació, disseny i qualitat i el fabricant ha de guanyar presència en la distribució, en l'acabat i la venda del producte, en el servei, en la logística, que puga reduir costos i acurtar al mínim els terminis d'entrega. Per tant, necessitem un canvi en la nostra estructura productiva.

Quines serien segons vosté les característiques més destacables del sector del moble i la fusta a la comarca de l'Horta Sud?

La nostra principal força és la nostra pròpia organització, la fabricació de mobiliari es caracteritza per una elevada concentració geogràfica, el que anomenem *clusters* o districtes industrials, cosa que facilita la interrelació entre empreses, l'acumulació de coneixements i els serveis de recolzament comuns. I aquest tipus d'organització ha fet possible que la Comunitat Valenciana siga l'autono-

mia líder en aquesta activitat industrial, ocupant el primer lloc pel que fa a la fabricació, generació de treball i exportació.

Durant els últims anys les empreses del sector fusta-moble de l'Horta Sud han afrontat el repte de la modernització i han experimentat canvis substancials, i actualment més del 80% han realitzat una forta inversió en renovació tecnològica en els seus processos de gestió i de producció. La immensa majoria treballa actualment amb màquines governades per control numèric, han introduït nous sistemes de producció, han mecanitzat i introduït línies modernes de barniçat, han millorat els departaments de màrketing i de gestió-administració. I aquesta actitud de permanent evolució és la que permet que els productes de fusta i moble de la comarca tinguen un prestigi en tot el món pel seu disseny i alta qualitat.

El sector del moble i la fusta és el més destacat a la comarca de l'Horta Sud, de la situació que viu aquest sector depén l'economia de centenars de famílies a l'esmentada comarca. Com qualificaria la situació que està vivint actualment el sector?

El sector de la fusta i el moble està atravesant una situació complicada. Des de fa uns anys venim registrant una pèrdua de competitivitat exterior junt amb un preocupant augment de les importacions. La globalització ens ha portat davant un nou model econòmic al que les nostres empreses estan obligades a adaptar-se.

Quines mesures cal prendre per fer front a la competència dels països emergents?

Les empreses hem d'experimentar canvis estructurals per augmentar l'eficiència i la capacitat d'adaptació a la globalització dels mercats i els ràpids cicles econòmics. Tot això suposa posar en marxa una sèrie de reformes que ens conduïsquen cap a una modernització dels processos productius. Fevama ha elaborat el Plan Estratégic de Recursos Humans que marca les pautes i el camí que les empreses han de

Les empreses hem d'experimentar canvis estructurals per augmentar l'eficiència i la capacitat d'adaptació a la globalització dels mercats i els ràpids cicles econòmics. Tot això suposa posar en marxa una sèrie de reformes que ens conduïsquen cap a una modernització dels processos productius.

integrar en els seus sistemes organitzatius per incrementar la competitivitat, el manteniment del treball i la creació de nous llocs de treball. El Pla Estratégic és d'una ferma aposta per la modernització de les nostres estructures. *Es suficient el suport de l'Administració valenciana per a afrontar les possibles dificultats dels empresaris?* Lògicament, les ajudes fins ara ens han paregut escasses. Per aquesta raó, Fevama es va reunir amb el conseller d'Indústria, Justo Nieto, a qui li demanaren un recolzament. Fevama li va presentar un plan global d'actuacions que permetia afrontar els reptes de la globalització. En el document es detallava cadascuna de les àrees en les que s'ha d'actuar de forma prioritària, l'objectiu de les quals és modernitzar el sector amb la implicació i l'ajuda econòmica de la Generalitat. Aquestes àrees estratègiques abracen la cooperació empresarial, la formació, els recursos humans, la qualitat, la distribució, la I+D i les ajudes de capitalització a les empreses. El conseller, s'ha compromés a estudiar i accelerar el pla. ■

400 números de la Fulla de l'Olivar

RAFAEL ROCA

La Fulla de l'Olivar, publicació quinzenal de la parròquia de la Mare de Déu de l'Olivar d'Alaquàs, ha tret a la llum el número 400, tota una fita del periodisme local que mereix ser destacada.

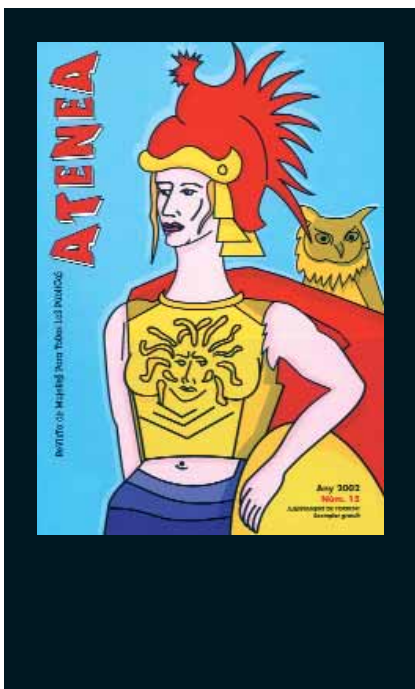
La Fulla nasqué en octubre de 1985, i des d'aleshores s'ha mantingut fidel als seus principis fundacionals: el de ser un butlletí d'informació i relació parroquial; el de mantindre viu el diàleg entre fe i cultura; el d'utilitzar el valencià com a llengua de comunicació habitual; ha mantingut un mateix format estructura, és de doble full o quatre pàgines (excepte en ocasions extraordinàries, que ha adoptat el de revista); i fins i tot s'ha mantingut fidel a la mateixa impremta; Arts Gràfiques García-Besó. Encara que, com és evident, al llarg de la seua història la qualitat d'impressió ha passat per diverses etapes, i així, la fotocòpia i el ciclostil de la dècada dels 80 deixaren

pas, a principis de la dels 90, al procés informàtic i la impressió digital. Confeccionada per membres de la comunitat parroquial de la Mare de Déu de l'Olivar, actualment el contingut dels seus fulls es reparteix de la següent manera: una pàgina per a notícies; dues per a articles de fons, informació i/o reflexió; i la darrera per a informació de caràcter litúrgic i el "Mireu-Mireu", una de les seccions més antigues i carismàtiques del butlletí, que sovint n'aporta la nota crítica i/o humorística. Com que, des del primer dia, el seu contingut sobrepassa l'àmbit parroquial i mostra una vocació local i comarcal, es pot afirmar que després de 19 anys de presència ininterrompuda la història d'Alaquàs i de part de l'Horta Sud de les dues darreres dècades es troba ressenyada a les seues pàgines.

Ara, durant el mes d'octubre de 2004, l'aparició del número 400 de La Fulla

ha vingut a coincidir en el temps amb l'eixida de la parròquia de mossén Vicent Cardona, responsable de l'Olivar durant els darrers 22 anys i ànima de la publicació. I, com no podria ser d'altra manera, l'exemplar ha estat dedicat íntegrament a repassar i avaluar la labor de Vicent i les profundes transformacions i progressos d'aquesta etapa parroquial.

Si alguna cosa evidencia el repàs de la col·lecció de La Fulla és que, a força de números i anys, aquest full parroquial ha esdevingut exemple de constància i diligència no només d'aquest tipus de publicacions religioses, elaborades des del voluntarisme, sinó del conjunt de la premsa local i comarcal. Tant de bo que La Fulla de l'Olivar servisca d'exemple però per a moltes altres iniciatives periodístiques, i que complisca 400 números més amb la mateixa vitalitat i bon humor amb què puntualment ha florit durant els darrers 10 anys! ■

Atenea, una revista de dones per a tots els públics

Altra publicació de l'Horta Sud que para la nostra atenció és Atenea, una revista de dones per a tots els públics editada per l'Ajuntament de Torrent i dirigida per la periodista Ana Coronado. Atenea compleix enguany tretze anys en la palestra informativa. La particularitat d'aquesta revista, l'única d'aquestes característiques que es publica a l'Horta, és la

seua temàtica relacionada amb el món de la dona, no sols de Torrent sinó també de l'Horta Sud. Atenea s'ha destacat per la defensa dels drets de les dones abraçant els temes més actuals que els afecten arreu del món. La revista ha comptat al llarg d'aquests anys amb nombrosos col·laboradors i col·laboradores de l'Horta Sud. ■

Perifèric Edicions, una nova editorial de l'Horta

Una nova editorial ha nascut a la comarca. Es tracta de Perifèric Edicions de Catarroja, una iniciativa que comença la seua labor amb llibres de narrativa juvenil i adulta i poesia en valencià. Una editorial que aposta per editar textos d'autors reconeguts però també per les noves veus de la literatura en valencià.

ANA GIMENO

Cada dia són més les editorials que aposten per publicar literatura en valencià. El que fa uns anys podia semblar arriscat, és hui una inversió de futur i així ho veu Jesús Figuerola, responsable de Perifèric Edicions, un projecte nascut a Catarroja "amb l'objectiu de fomentar la literatura en valencià". L'editor veu mercat del llibre en valencià. "Pensem que és possible fer llibres a bon preu i de qualitat", afirma. En el grup de professionals que ha emprés aquest projecte es troba el periodista Josep Ramon Lluch i l'escriptor Ramon Guillem, director de la col·lecció de poesia, així com "col·laboradors amb prou experiència, relacionats amb el món del llibre des de fa anys, i socis que tenen vinculació en el món de la cultura al País Valencià", afirma l'editor.

Una editorial que es planteja editar bé "pot semblar una obvietat, però no ho és, assegura Figuerola. Perifèric Edicions pretén dedicar especial atenció

als detalls de l'edició, bon paper, tipografia llegible, cobertes ben fetes, amb solapa, o el disseny de l'interior i exterior. Una preocupació pel llibre com objecte i la búsqueda d'una qualitat alta tan pel que fa als textos editats com per la correcció dels mateixos.

El projecte editorial té quatre col·leccions o línies: narrativa juvenil, narrativa adulta, poesia i llibres singulars.

En la col·lecció de narrativa juvenil Perifèric Edicions ja ha publicat quatre títols. *El misteri de l'anell de diamants*, una novel·la d'intriga de Joan Pla; *Històries urbanes*, un recull de relats amb to irònic de l'escriptor Rafael Escobar, guanyador del Premi Andròmina 1993 o el Ciutat d'Elx 2000, entre altres; *Roser i el mar*, les vivències d'una adolescent que s'enfronta per primera vegada als sentiments, de Lluçia Vallés, Premi Vicente Silvestre 2002; i *Escrit per a la foscor*, una tragicomèdia de pretensions psicològiques i crí-

tiques sobre una colla de joves, d'Armand Company, Premi Ciutat de Torrent 2002.

En la col·lecció de poesia, Perifèric Edicions ha publicat *La mordassa*, de Manel García Grau, "un llibre de posicionament moral i polític, una lletra de refús i d'esmena a l'estat de les coses, allò que abans se'n deia un llibre compromés, amb missatge, que escup menyspreu i segrega esperança", com escriu al pròleg Sebastià Alzamora.

La col·lecció de narrativa adulta té intenció de publicar els treballs guanyadors del Premi Benvingut Oliver de l'Ajuntament de Catarroja. El primer llibre ha estat el guanyador de 2003, un llibre de relats curts del mallorquí Miquel Àngel Vidal.

Més endavant, l'editorial té previst encetar una col·lecció per a llibres sense col·lecció, "un espai en el que es poden publicar llibres que pel seu valor històric, local o de qualsevol altre tipus, puguin resultar interessants". ■

El Perolet, una revista escolar amb solera

La revista escolar El Perolet ha complert 20 anys, una fita important en el món de la premsa local si tenim en compte que la gran majoria de publicacions no superen el llindar dels dos anys. Es tracta de la revista de les escoles parroquials de la Mare de Déu de l'Olivar, la qual, ha oferit

durant dos dècades informació sobre les activitats del centre, dels alumnes i de l'Ampa. La revista ve ser fundada pel mestre i periodista Vicent Boscà, qui ha estat també l'iniciador d'altres periòdics comarcals com ara Papers de l'Horta, revista de la que ha sigut director durant tretze anys. Per la re-

dacció d'El Perolet han passat nombrosos mestres i alumnes, alguns dels quals s'han dedicat professionalment al periodisme, com Vicent Alemany i Sonia López; a les arts gràfiques, com Francisco Javier Sena i Iván García; o al món de la informàtica, com Javier Jaén. ■

Fotos: Ricardo Martínez

El casino "La Democracia" d'Albal

L'antic casino "La Democracia" d'Albal, d'estil modernista, va acollir el moviment polític i social més actiu d'Albal durant la Segona República. En la dictadura franquista el van convertir en el "hogar del productor" i més tard, l'any 1992, va ser enderrocat pel govern municipal conservador hereu de l'anterior règim. L'oposició dels sectors progressistes del poble no va impedir la ignomínia. En el seu lloc s'alça hui l'edifici de l'actual ajuntament, on ha tornat l'esperit de la democràcia que va donar nom al desaparegut casino.